

Расулуллоҳга берилган, бошқа ҳеч бир пайғамбарга берилмаган

БЕШ ХИСЛАТ

Бошқа ҳеч бир пайғамбарга берилмаган беш хислат фақат Пайғамбаримиз Муҳаммад Мустафога (солаллоҳу алайҳи ва саллам) берилган ва бу ҳол у Зоти муборакнинг мақомлари Аллоҳ таоло ҳузурда нақадар юксак эканини кўрсатади.

Биринчи хислат

Мақоми маҳмуд

Бу мақом Расулуллоҳга (солаллоҳу алайҳи ва саллам) ояти карима билан ваъда қилинган бўлиб, унга Аллоҳ таоло наздида бошқа ҳеч бир инсон зоти эриша олмайди. Бу бутун инсониятга шафоат мақомидир.

Саҳиҳ бир ривоятда келтирилишича: «Қиёмат кунида бутун инсоният гуноҳларининг кечирилиши учун ўзларига бир шафоатчи излайдилар. У кунда одамлар энг аввал яратилган ва биринчи пайғамбар бўлган, инсоният отаси Одам (алайҳиссалом) ҳузурига бориб:

— Эй ҳазрати Одам! Эй отамиз! Аллоҳ сизни ҳаммадан аввал яратган ва сизга ўз илоҳий руҳидан уфлади ва сизга фаришталарни сажда қилдирди. Сиз улуғ мақом эгасисиз. Аллоҳ таоло наздида биз гуноҳкорларга шафоатчи бўлинг, бизни бу ғамдан халос этинг, — деб ёлворади.

Ҳазрати Одам (алайҳиссалом):

— Сиз айтаётган у мақом менга берилган эмас. Мен ҳам қилган гуноҳим туфайли Аллоҳ

таоло наздида айбдорман. Бу кун илоҳий ғазаб кунидир. Оҳ, нафсим, нафсим, — дейдилар.

Халқ бу ҳолдан янада ғамгин бўлиб, ҳазрати Нух (алайҳиссалом) ҳузурларига боради:

— Эй ҳазрати Нух! Сиз Одам отамиздан кейин иккинчи ота ва ер юзига юборилган илк расулсиз. Ҳақ таоло сиз ҳақингизда «**шукр қилувчи бандам**» дея марҳамат қилган. Ҳолимизга раҳмингиз келсин. Аллоҳ олдида биз осийлар учун шафоатчи бўлинг.

Ҳазрати Нух (алайҳиссалом):

— Эй инсонлар! Бундай мартаба ва мақом менга насиб этмаган. Мен қавмим учун охириги дуойимни ҳам изҳор этиб бўлганман. Бугун эса Аллоҳ таоло энг кўп ғазаб қиладиган кундир. Бугун илоҳий ғазаб кунидир. Оҳ нафсим, — дейдилар.

Одамлар ҳазрати Иброҳимнинг (алайҳиссалом) ҳузурларига шошади:

— Эй ҳазрати Иброҳим! Сиз Аллоҳнинг халилисиз, дўстисиз, биз гуноҳкор бандаларни шафоат қилинг!..

Иброҳим (алайҳиссалом) шундай дейдилар:

— Эй инсонлар! Менга ша-

фоат қилиш мақоми берилмаган. Бугун илоҳий ғазаб кунидир. Сизлар Мусога боринглар.

Талвасага тушган одамлар Мусо (алайҳиссалом) ҳузурларига келади. Ҳазрати Мусо уларни Исо (алайҳиссалом) ҳузурларига юборадилар. Ҳазрати Исо (алайҳиссалом) бундай дейдилар:

— Менга бундай мақом берилмаган. Бундай улуғ мақом ва мартабага эришган зотгина бугун сизга шафоатчи бўла олади. Ҳазрати Муҳаммаднинг (алайҳиссалом) ҳузурларига боринг. У муборак зот туфайлигина Аллоҳ сизга нажот бериши мумкин.

Шунда бутун Маҳшар аҳли умид билан Муҳаммад Мустафо (солаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳузурларига йўл олади. Илгари ер юзида яшаган жами мункир, гуноҳкор бандалар күзёш тўкиб, у зотдан шафоат истаиди. Пайғамбаримиз Мақоми маҳмудда сажда қилиб, инсонларга шафоат сўрайдилар. Аллоҳ таоло:

— Саждадан бошингизни кўтаринг, эй Муҳаммад, дуойингиз ва шафоатингизни қабул қилдим, — дея марҳамат этади.

(Давоми 5-бетда)

МУНДАРИЖА

Ақида

Расулуллоҳга берилган, бошқа ҳеч бир пайгамбарга берилмаган беш хислат

Мақоми маҳмуд1

Воқеа

Саидбахром ҒУЛОМОВ

Муфтий ҳузурида

Мисрлик меҳмон ташрифи11

Вафо ФАЙЗУЛЛОҲ

Институтда байрам11

Хабарлар

“Макка-кола” жаҳон бозорини эгалламоқда12

Савол

Дафи маросими қандай ўтказилади?.....14

Олисларга саяҳат

Мали Республикаси16

Мактубларда манзаралар

Вақтдан қизганса бўлади

Абдулла ТҮЛАЕВ

Инсон гўзаллиги одобида20

Шукурхон ХОДИХОНОВ

Ҳар лаҳзадан фойдаланинг20

Шойим ШЕРНАЗАР

Чўпон20

Наҳий мункари

Баҳодир НУРМУҲАММАД

Нега ваъдани бажармаймиз?21

Сихат-саломатлик йили

Холуқ НУРБОҚИЙ

Пайгамбаримиз ва тиббиёт22

Шингил ҳикоя

Абдурасул УМАР

Бозор нархи23

Шеърят

Исломи неъматини бошингга тож қил

Гулноз БАДИРШОҲ қизи24

Гулбаҳор ОРТИҚХҲҲАЕВА24

Абдулбосит ХОЛИҚ25

Мавжуда АБДУЛЛОҲ қизи25

Ибрат

Аёлнинг сабри ва журъати27

Амри маъруф

Фозил ЗОҲИД

Очиқ кўлли, кушода юзли бўлғил28

Наҳий мункари

Муҳаммад Солиҳ МУНАЖЖИД

Ҳаром нарсалар30

Сихат-саломатлик йили

Азамат ЗАРИФ

Чиниқишда ҳикмат кўп32

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Журналимиз саҳифаларида оят ва ҳадислар берилётгани учун уни ножоиз жойларга ташламаслигингизни сўраймиз

Тафсири

Ваҳба МУСТАФО АЗ-ЗУҲАЙЛИЙ

4

ИХЛОС СУРАСИ

Бу суранинг фазли, жумладан, уни қироат қилиш савоби Куръоннинг учдан бирини қироат қилиш савоби билан тенглиги ҳақида кўп ҳадислар ворид бўлган.

ЎМИ ҳаёти

Обиддин ҳожи ЭЛТОЕВ

6

САВОБ ИШГА ҲИССА ҚЎШИШ НИЯТИДАМИЗ

Кутубхонамизда йигирма мингдан зиёд китоб мавжуд бўлиб, улардан уч мингга яқини нодир қўлёзма нусхалардир. Ҳазрати Усмон ибн Аффон даврларида жамланиб, кийик терисига кўчирилган Мусҳафи шариф кутубхонамизнинг фахридир. Мусҳафнинг ушбу нусхаси 338 саҳифадан иборат.

Ҳадис илми

Имоми Аъзам АБУ ҲАНИФА

8

МУСНАД

Саксон олтинчи ҳадис

Абу Ҳанифа Шайбондан, у Яҳёдан, у Бурайдадан ривоят қилади. Бурайда айтди: «Расулуллоҳ: “Аср намозини эрта вақтида ўқинг”, дея марҳамат қилдилар».

Фатво

МУСИБАТ ЕТГАН ХОНАДОН АҲЛИГА ТАЪЗИЯ БИЛДИРИШ ВА БАЪЗИ МАРОСИМЛАР ОДОБИ ҲАҚИДА

14

Маййитнинг руҳини шод этиш мақсадида худойиларни “етти”, “йигирма”, “қирқ”, “пайшанбалик”, “якшанбалик”, “йил оши” деб кунларга боғлаб ва атаб ўтказиш ҳам бидъатдир. Оламдан ўтиб кетганларни тез-тез эслаб туриш лозим.

Ҳадис шарҳи

Ризоуддин ибн ФАХРИДДИН

18

МЎМИННИНГ НИЯТИ АМАЛИДАН ЯХШИРОҚДИР

Ибодат вақтларида ниятини тил билан айтиш ё ўқишда маъно йўқ, бу нарсалар ният эмас. Ниятнинг ўрни кўнгилдадир. Масалан: дилида пешин намозини ўқишни қасд қилган ҳолда, тил билан бошқа бир намознинг ниятини ўқиса ёки тил билан ҳеч нарсани ўқимаса ҳам, зарари йўқдир. Аммо тили ниятини айтса-ю, кўнгли ғофил бўлса, яъни, дилида ният қилмаса, намози зое кетади.

Машҳур қорилар
Закариё АҲМАД

26

ҚУРЪОН ФАНЛАРИ ДОКТОРИ

Машҳур қори Маҳмуд Халил 1919 йили Миср қишлоқларидан бирида таваллуд топди. Отаси бўйра тайёрлаб сотарди. Бўйрани арабчада “хасир” дейишади. Шунинг учун унинг номи Хусарий тахаллуси билан машҳур бўлди. Маҳмуднинг болалик ва ёшлик йиллари отасига тирикчилик ишларида ёрдам бериш билан кечди.

«HIDOYAT»

Ойлик диний-ижтимоий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Таҳрир ҳайъати

Абдурашид қори БАҲРОМ

Абдулазиз МАНСУР

Абдураззоқ ЮНУС

Анвар ТУРСУН

Дурбек ОБИДЖОН

Муҳаммад Шариф ЖУМАН

Юсуфжон ИСҲОҚ

Эркин МАЛИК

Абдул Жалил ХЎЖАМ

(Бош муҳаррир ўринбосари)

Аҳмад ТУРСУН

Муҳаммад Собит САЛОҲИДДИН

Исомиддин ОЛИМ ШАЙХ

Муқовани

Абдулбоқи ИМОМХОН ўғли тайёрлади

Бадий муҳаррир

Хайруллоҳ ҚУДРАТУЛЛОҲ ўғли

Тартибловчи

Қудратуллоҳ ЖУМА ўғли

Матни

Райҳона ХОЛБЕК қизи

терди.

Манзилимиз: 700069, Тошкент шаҳри,
Шайхонтоҳур тумани Навоий кўчаси 46-уй;
Тел: 49-18-26, 42-08-07.

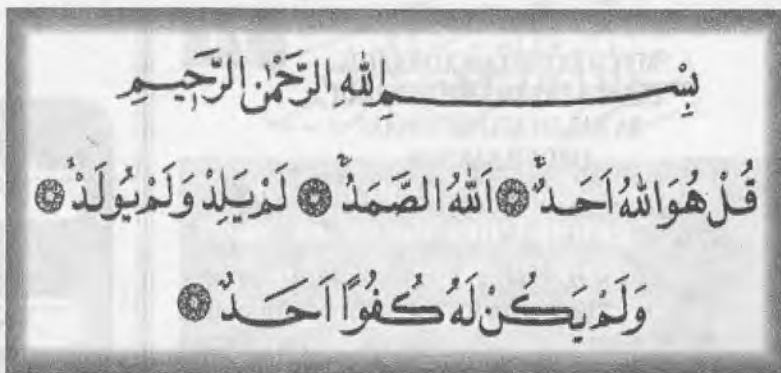
Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлигида
рўйхатга олинган.
Гувоҳнома рақами 170

Босишга 2005 йил 3 апрелда рухсат берилди. Босмаҳонага 2005 йил 11 апрелда топширилди. Қоғоз бичими 84x108^{1/16}. Адади 12500 нусха. 78-сон буюртма. «KONI NUR» МЧЖда босилди. Манзили: Тошкент, Муқимий к., 178-уй. Интернет почтамаиз: jurnal@hidoyat.uz

Баҳоси келишилган нарҳда.
Макет асл нусхаси Pentium-IV
компютерида саҳифаланди.

Қўлёзмалар қайтарилмайди, тақриз қилинмайди.
Мақолалар хат орқали юборилганида исми шарифлар
тўлиқ ёзилиши, манзил аниқ кўрсатилиши шарт.

1. (Эй Муҳаммад), айтинг: «У — Аллоҳ бирдир (яъни, Унинг ҳеч қандай шериги йўқдир. У яккаю ёлғиздир). 2. Аллоҳ (барча ҳожатлар билан) кўзлангувчидир (яъни, барча ҳожатлар фақат Ундан сўралади, аммо У ҳеч кимга муҳтож эмасдир). 3. У туғмаган ва туғилмагандир (яъни, Аллоҳнинг ўғил-қизи ҳам, ота-онаси ҳам йўқдир. У азалий ва абадий Зотдир). 4. Ва ҳеч ким У Зотга тенг эмасдир».

Ваҳба Мустафо аз-ЗУҲАЙЛИЙ

ИХЛОС СУРАСИ

«Мунир» тафсиридан

Бу сурага кўп номлар берилган. Улардан энг машҳури «Ихлос»дир. Чунки бу сурада ҳар қандай камчилик ва ширқдан пок Аллоҳнинг (азза ва жалла) мутлақ ягоналиги ҳақида баён этилади. «Ихлос» дейилишининг яна бир сабаби бу сура бандани ширқдан халос қилади. Бундан ташқари мазкур сура «ат-Тафрид», «ат-Тажрид», «ат-Тавҳид», «ан-Нажот», «ал-Маърифа», «ал-Валая» (яъни, ким бу сурани ўқиса, Аллоҳнинг валии бўлади), деб ҳам номланади. Яна бу сура дин усулларини қамраб олгани учун «Асос» ҳам дейилади.

Сура ўз ичига олган нарсалар

Бу сура ақида ва шариятнинг муҳим рукнларини қамраган. Унда Аллоҳнинг ягоналиги, камчиликлардан поклиги, комил сифатлар билан сифатлангани ва шериги йўқлиги зикр этилган. Бу сура учликка эътиқод қилувчи насронийларга ва бошқа барча мушрикларга раддиядир.

Сураининг фазилати

Бу сураининг фазли, жумладан, уни қироат қилиш савоби Қуръоннинг учдан бирини қироат қилиш савоби билан тенглиги ҳақида кўп ҳадислар ворид бўлган. Бу сурада қисқача зикр қилинган нарсалар Қуръоннинг бошқа сураларида баён этилган. Шариятнинг асоси учтадир: 1) тавҳид; 2) ҳадлар ва ҳукмлар; 3) амаллар.

Бу сурада тавҳид масаласи баён этилган. Имом Бухорий, Абу Довуд ва Насайй Абу Саид Худрийдан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилишади: Бир кишининг «Кул хуваллоҳу аҳад» сурасини қайта-қайта ўқиётганини эшитган биродари тонг

отгач, Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳузурларига бориб, унинг Ихлос сурасини қайта-қайта ўқийверганини айтди. Бу билан унинг амали кам дегандай бўлди. Шунда Расулulloҳ: «Аллоҳга қасамки, Ихлос сураси Қуръоннинг учдан бирига тенг келади», дедилар.

Сураининг нозил бўлиш сабаби

Қатода, Заҳҳок ва Муқотил айтади: «Яҳудийлардан бир жамоа Расулulloҳ ҳузурларига келиб: «Бизга Раббингни сифатлаб бер, чунки Аллоҳ ўзининг сифатларини Тавротда баён қилган. Бизга Унинг нимадан бўлгани, қайси жинсдан эканининг хабарини бер: У тилладанми, мисданми ёки қумушдан? У еб-ичадими? Дунёни кимдан мерос олган ва кимга мерос қолдиради? Шулар ҳақида хабар бер», дейишганида, Аллоҳ таоло Ихлос сурасини нозил қилди. Бу сура Аллоҳнинг улуғ сифатлари ҳақидадир».

Тафсири ва баёни

«Айтинг: У — Аллоҳ бирдир». Яъни, эй Расул, Раббингизнинг сифати ва яқинлари ҳақида сўровчиларга айтинг: У — Аллоҳ бирдир. Яъни, зоти ва сифатларида бирдир. Унинг шериги, тенги ва ўхшаши йўқдир. Бу ваҳдоният (ягоналик) сифатидир. Оят маъноси бундай: сизлар биладиган еру осмонни ва ўзларингизни яратганига иқроор бўлганингиз Зот Аллоҳдир. У улуҳиятда ягонадир, шериги йўқдир.

«Аллоҳ (барча ҳожатлар билан) кўзлангувчидир». Яъни, барча ҳожатлар Аллоҳдан сўралади. Зотан, Аллоҳ ҳар қандай ҳожатни раво қилишга

қодир. Оят маъноси бундай: ҳар бир махлуқ ҳожатлари раво бўлиши учун Аллоҳга талпинади. Ҳамма Унга муҳтождир. У ҳеч нарсага муҳтож эмас.

“У туғмаган ва туғилмагандир”. Яъни, Унинг фарзанди йўқ. Ўзи ҳам кимсанинг фарзанди эмас. Чунки У бирон нарсага ўхшамайди. У қадимдир, яратилган эмасдир. Борлигининг аввали йўқдир, жинс эмасдир.

“Ва ҳеч ким У Зотга тенг эмасдир”. Яъни, Аллоҳга тенг, ўхшаш ва шерик ҳеч нарса йўқдир.

Сурадан ўрганганларимиз

Бу кичик сурада Аллоҳнинг зотида бирлиги, барча турдаги ширкдан поклиги “Аллоҳ бирдир” жумласи билан баён этилмоқда.

“Аллоҳ (барча ҳожатлар билан) кўзлангувчидир” жумласи билан Аллоҳ таоло зотида беҳожатлиги, мағфиратли ва раҳмли экани, барча махлуқотлар ўз ҳожатлари раво бўлишида Аллоҳга муҳтож экани, Аллоҳнинг барча комил сифатларга эга экани билдирилмоқда.

“У туғмаган” жумласи билан Аллоҳнинг бирлиги ва танҳолиги, бирор нарса Унинг жинсидан эмаслиги, Унга ўхшаш нарсанинг йўқлиги таъкидланмоқда.

“Туғилмаган” дейиш билан Аллоҳнинг қадим, азалий зот экани, йўқдан бор бўлмагани, Ундан олдин бирор нарса бўлмагани баён этилмоқда.

“Ва ҳеч ким У зотга тенг эмасдир” жумласи билан Аллоҳга вужудда ўхшаш, тенг, жуфт йўқлиги таъкидланмоқда.

Бу сурада “Аҳад”, яъни, “бир” дейилиш билан Тангри иккита дегувчи санавия фирқасини; “Аллоҳ (барча ҳожатлар билан) кўзлангувчидир” жумласи билан Аллоҳдан бошқа яна холиқ (яратувчи) бор дегувчи мажусий фирқасини; “У туғмаган ва туғилмаган” жумласи билан яҳудийлар ва насоролар иддаоси ва ақидасини; “Ва ҳеч ким У зотга тенг эмасдир” жумласи билан бут ва санамларга топинувчи мушриклар динининг ботиллиги баён этилмоқда.

Анвар АҲМАД
таржимаси

Биринчи хислат*

Мақоми маҳмуд

Расулulloҳ (алайҳиссалом):

— Ё Раббим! Умматим, умматим, — деб кўзёш тўкадилар.

Ҳақ таоло яна у зотга марҳамат қилади:

— Эй ҳабибим, бугун қалбида заррача имони бўлган киши афвимга лойиқ бўлади.

Расулulloҳ яна саждага бош қўядилар. Ҳақ таоло марҳамат қилади:

— Бошингизни саждадан кўтаринг. Дуо қилинг. Бугун сизнинг дуо ва шафоатингиз қабул бўладиган кун, эй Ҳабибим.

Муҳаммад (алайҳиссалом) яна:

— Умматим, умматим, — дея тазарру ва илтижо қиладилар. Аллоҳ таоло:

— Қалбида зарра қадар имони бўлган бандани кечирдим, — дея марҳамат қилади.

Расулulloҳ яна саждага кетадилар. Ҳақ таоло яна:

— Саждадан бошингизни кўтаринг, — дея марҳамат қилади. Муҳаммад (алайҳиссалом) саждадан бош кўтарганларида Аллоҳ таоло қалбида заррача имони бор бандаларни кечирган бўлади. «Ла илаҳа иллаллоҳ» деганларни мағфират қилиб, азобдан қутқаради.

Имом Бухорий ва Имом Муслим ривоятларида келтирилишича, ал-Исро сурасида зикр этилган «Мақоми

маҳмуд»дан мурод ана шу шафоат мақомидир. Демак, инсонларга шафоатчи, дуоси қабул қилинадиган ягона зот пайғамбаримиз ҳазрати Муҳаммадирлар (алайҳиссалом).

Имом Бухорий «Ҷасо ан йабъасака роббука мақомам маҳмудан» (ал-Исро, 79) ояти каримасини тафсир қилиб, қўйидаги ҳадиси шарифни келтирадилар: «Қиёмат куни ҳар бир уммат ўз расулига шафоат қилишини сўраб ёлворади. Ниҳоят, Расулulloҳга (алайҳиссалом) мурожаат қилиб, шафоат сўрайдилар. У Кунда Расулulloҳ Маҳмуд мақомига кўтарилдилар».

Расулulloҳга (алайҳиссалом) муҳаббат юзасидан ҳар бир мўмин итоатга, намозга даъват бўлган азонни эшитаркан, унга шундай жавоб қилади: «Эй бу мукамал даъватнинг ва қоим бўлган намознинг Рабби! Муҳаммадга (алайҳиссалом) василани ва фазилатни эҳсон айла. Ва унга ваъда қилганинг Мақоми маҳмудни ато эт. Уни у мақомга етказ. У мақом Қиёмат кунида шафоат мақомидир».

Имом Бухорий ривоятига кўра, Расулulloҳ бундай марҳамат қиладилар: «Ҳар ким азон айтилганидан сўнг ушбу дуони ўқиса, уни Қиёмат куни шафоат қиламан».

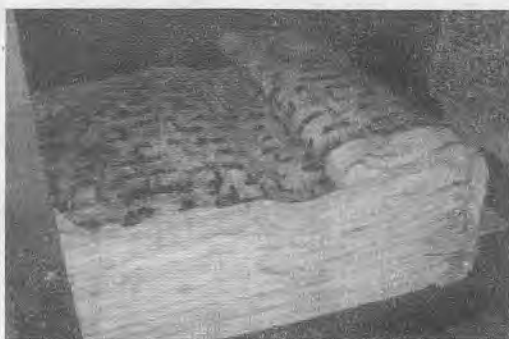
Ушбу дуодаги «васила»дан мурод жаннатдир.

Муҳаммад ЗАРИФ
тайёрлади.

*Давоми. Бошланиши 1-бетда.

— Муҳтарам Обиддин ҳожи, суҳбатимиз аввалида кутубхонанинг ташкил топиши, бу ишда бош-қош бўлган устозлар ҳақида қисқача сўзлаб берсангиз.

— Ўзбекистон мусулмонлари идораси кутубхонаси 1943 йили диний бошқарма асосчиси марҳум устозимиз Эшон Бобохон ибн Абдулмажидхон ҳазратлари ташаббуси билан ташкил этилган. Ўшанда у киши шахсий кутубхонасидан мингдан ортиқ қўлёзма китобларини тақдим этганлар. Тез орада бу ишга илмли, тажрибали ин-

Мусҳафи шариф кутубхонамининг фахридир. Мусҳафнинг ушбу нусхаси 338 саҳифадан иборат. Зайд ибн Собит, Абдуллоҳ ибн Зубайр, Саид ибн Ос

тида кўчирилган Қуръони карим саҳифалари ҳам сақланмоқда. Бу саҳифалар жаҳон кутубхоначилигида Катта Лангар Қуръони номи билан машҳур. Ўн икки саҳифадан иборат ушбу муборак қўлёзма 2003 йилгача Қашқадарё

вилоятидаги «Лангар ота» жомеъ масжидида сақланган.

Абул Қосим Маҳмуд Замахшарийнинг «Кашшоф», Қози Шаҳобиддин Ҳиндисто-

САВОБ ИШГА ҲИССА

Обиддин ЭЛТО-ЕВ, 1956 йили Самарқанд вилоятида туғилган. Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислоҳ олий маъҳадини битирган. Сўнг Ўзбекистон мусулмонлари идораси котибиятида хизмат қилди. Ҳозир идора кутубхонасининг мудири.

сон Нодирхон домла масъул этиб тайинланади. Нодирхон домла китобларнинг рўйхатини тузган, мавзуига кўра туркумлаб, сўнг рақамлаб чиққан.

— Кутубхонанинг китоб жамгармаси, китобларнинг ҳолати, сақланиш шароитлари ҳақида билгимиз келади...

— Ҳозир кутубхонамизда йигирма мингдан зиёд китоб мавжуд бўлиб, улардан уч мингга яқини нодир қўлёзма нусхалардир. Ҳазрати Усмон ибн Аффон даврларида жамланиб, кийик терисига кўчирилган

ва бошқа саҳобалар томонидан ҳижозий хатда, қурайший лаҳжасида кўчирилган Мусҳафнинг Мовароуннаҳрга келтирилиши тўғрисида ҳар хил фикрлар, тахминлар бор. Нима бўлганида ҳам, Қуръони каримнинг бу муборак нусхаси юртимизда сақланаётгани биз учун катта шарафдир.

Кутубхонамизда тахминан милодий саккизинчи асрда қуфий ха-

нийнинг «ал-Баҳр ал-маввож» тафсирлари ҳам кўп нодир манбалардир.

Тафсирлар орасида ҳиротлик Ҳусайн ибн Али ал-Воиз ал-Кошифийнинг ҳижрий 897 (мил. 1491-92) йили кўчирилган «Тафсири Ҳусайний» китоби қўлёзмаси алоҳида ажралиб туради. Бу қўлёзма Алишер Навоийга бағишланиб, саҳифаларига жуда гўзал нақшлар ишланган. Китоб 505 varaқли, ҳар жой-ҳар жойда бўш саҳифалар қолдирилган.

Халққа мурожаат этиб,

ўтган асрдаги тақиқ-таъйиқлардан омон қолган қўлёзма китобларни йиғмоқдамиз. Энг сўнгги тушунтиришларимиз натижасида фуқаролар ўттизга яқин қўлёзма, тошбосма китобларни олиб келишди.

Диний идоранинг чет эллар билан алоқалари ривожланиб, китоб жамғармаамизнинг янада бойишига имкон туғилди. Яқинда бизга Куръони карим маъноларининг поляк, бенгал ва иброний тилидаги таржималарини ҳаёти этишди. Инглизча китобларимиз ҳам кўпаймоқда.

маслаҳатлари билан кўмаклашиш-япти.

— Кутубхонага келувчи китобхонлар асосан кимлар, қайси китобларни кўп сўрашади? Уларнинг мутолаа қилиши учун қандай шароитлар яратилган?

— Бизнинг китобларни асосан институтлар, Ислом ўрта-махсус билим юрталари талабалари ва мударрис-

кимизга илм-маърифат улашишдек савобли ишга имконимиз борича ҳисса кўшишдир.

ҚЎШИШ НИЯТИДАМИЗ

Дунёнинг турли бурчакларида Ислом динимизнинг ёйилиши муносабати билан у ерлардаги мусулмонлар ҳаёти ҳақида ҳикоя қилувчи китоблар ҳам кўпчиликини қизиқтириши табиий. Мен яқинда олганимиз “Амриқода Ислом”, “Британиада Ислом” китобларини назарда тутяпман...

Барча қўлёзма манбаларни кўчирилган даврига кўра уч туркумга ажратиб, қисқача шарҳлаб, каталоглар тузиш ишларини бошлаб юбордик. Режамизга мувофиқ, дастлабки каталогда Куръони каримнинг кутубхонада сақланаётган нодир қўлёзмалари тавсифи бериляпти.

Айни чоқда, қўлёзма ва тошбосма китобларни таъмирлаш, янгидан муқовалаш ҳам жуда муҳимдир. Ҳозиргача юздан ортиқ ноёб манба тўлиқ таъмирдан чиқарилди. Бундай хайрли ишларда бизга токентлик саҳхоф Ибодулла Абдуллаев катта ёрдам бермоқда. Ўзбекистон Фанлар Академияси шарқшунослик институти ходимлари

лар, тадқиқотчи олимлар кўп сўраб келишади. Биноимизнинг иккинчи қаватида китобхонлар учун ўқув-мутолаа майдончаси бор. Бугунги талаблардан қаралса, келувчилар учун бу шароит етарли эмас, албатта. Шунинг учун ҳам Ҳазрати Имом даҳасида кутубхонага янги бино қуриш ишлари бошлангани умидли ҳолдир.

Аксар китобхонларимиз бошқа тиллардан ўзбекчага таржима қилинган китобларни сўрашади. Жамғармаамизда бундай китоблар жуда кам бўлгани учун, баъзан уларнинг илтимосини қондирилмай, ҳижолат тортамыз. Алҳамдулиллаҳ, мустақиллик шарофати билан жуда кўп яхши китоблар таржима қилинди, чоп этилди. Шу ўринда ношир ўртоқларимиздан янги китоблар чиқаришганида диний идора кутубхонаси учун бир нусха-бир нусха ажратишларини илтимос қиламан. Ниятимиз хал-

— Бир ўқувчи сифатида журналимиз ҳақидаги фикрингизни изҳор этсангиз...

— Фикрим шуки, “Ҳидоят”-ни мунтазам ўқиб борган киши энг муҳим, яъни, фарз ибодатларга оид деярли барча саволларга жавоб топа олади. Яқинда биз кутубхона жамғармасига журналнинг тўрт йилда чиққан барча сонлари йиғмажилдини олиб, жуда мамнун бўлдик.

Абдул ЖАЛИЛ
ёзиб олди.

Имоми Аъзам АБУ ҲАНИФА

МУСНАД

НАМОЗ КИТОБИ

Саксон тўртинчи ҳадис*

Абу Ҳанифа Талха ибн Нофеъдан, у Жобирдан ривоят қилади. Жобир айтди: «Расулulloҳдан (алайҳиссалом): «Энг афзал амал қайси?» дея сўралди. «Ўз вақтида ўқилган намоз», дея марҳамат қилдилар».

Изоҳ: Бу ҳақдаги ҳадисни Ибн Ҳиббон, Ибн Ҳузайма ва Ҳоким Ибн Масъуддан ривоят қилишган.¹

Пайғамбаримиздан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): «Қайси амал фазилатли?» дея сўралди. Расули акрам: «Ўз вақтида ўқилган намоздир», дея марҳамат қилдилар.

Бу ҳадисни Абу Довуд, Термизий ривоят этишган.²

Саксон бешинчи ҳадис

Абу Ҳанифа Абдуллоҳ ибн Умардан ривоят қилади. Ибн Умар айтди: «Ҳазрати Пайғамбар: «Бомдод намозини тонгни ёриштириб ўқинг, бу катта савобга боисдир», дедилар.

Изоҳ: Абдуллоҳ ибн Динорнинг (розийаллоҳу анҳу) ҳадисини Муҳаммад ибн Марвон ривоят қилган. Уни «Сунан» соҳиблари ва Ибн Ҳиббон Рофиийдан ривоят этишган. Термизий: «Бу саҳиҳ ҳадисдир», деган.³

Ҳадисни Ҳумайдий ва «Сунан» соҳиблари саҳиҳ иснод билан ривоят қилишган.

Рофи ибн Ҳудайждан ривоят қилинган ҳадисда Ҳазрати Пайғамбаримиз: «Бомдод намозини тонг ёришган пайтда ўқинг, чунки ўша вақтда ўқишнинг ажри кўндир», дея марҳамат этдилар.

Зайлои «Насбур-ройа» асарида «исфирор» тонг қоронғулиги ёришадиган пайтдир, деб таъкид этган.⁴

Саксон олтинчи ҳадис

Абу Ҳанифа Шайбондан, у Яҳёдан, у Бурайдадан ривоят қилади. Бурайда айтди: «Расу-

лulloҳ: «Аср намозини эрта вақтида ўқинг», дея марҳамат қилдилар.

Бир ривоятда Бурайда Асламий айтди: «Расулulloҳ марҳамат қилдилар: «Кун булутли бўлганида аср намозини эрта вақтида ўқинг. Чунки куёш ботиб, аср намозини вақтида ўқимаганнинг амали бекор кетади».

Изоҳ: Шайбанинг ҳадисини мазкур ҳолда Ибн Музаффар ва Ибн Ҳусраъ ривоят қилган. Ибн Шайба ўз асарида Яҳё ибн Абу Касирдан, у Абу Муҳожирдан, у Бурайда орқали марфу ўлароқ, «Намозни эрта пайтда ўқинг» лафзи билан ривоят қилган.

Ҳадисни Бухорий, Аҳмад ибн Ханбал ва Насай Яҳё орқали ривоят этишган.⁵

Тўқсонинчи ҳадис

Абу Ҳанифа Абдуллоҳдан ривоят қилади. Абдуллоҳ деди: «Мен Ибн Умардан эшитдим. Бундай деди: «Ҳазрати Пайғамбар азон айтилаётганида муаззин айтаётган сўзларни такрорлар эдилар».

Изоҳ: Абу Саид Худрийдан ривоят этилган ҳадисда Расулulloҳ: «Муаззиннинг овозини эшитганингизда унинг айтганларини такрорланг», деганлар.

Бу ҳадисни Бухорий, Муслим, Абу Довуд, Термизий, Ибн Можжа, Насайлар ривоят қилганлар.⁶

Абдуллоҳнинг ҳадисини Ибн Можжа Умму Ҳабибадан ривоят қилган.

Тўқсон учинчи ҳадис

Абу Ҳанифа Осимдан, у отасидан, у Воил ибн Ҳижрдан ривоят қилади. У нақл этади: На-

¹ «Уқудъул-жавоҳир», 1—38.

² «Тайсирул вусул», 3—190.

³ «Уқудъул-жавоҳир», 1—38.

⁴ «Осорус-сунан», 1—35—36.

⁵ «Уқудъул-жавоҳир», 1—39.

⁶ «Ат-тарғиб ват-тарҳиб», 1—183.

*Давоми. Бошланиши ўтган сонларда.

бий (алайҳиссалом) қўлларини қулоқ юмшогигача кўтарар эдилар. Воил бир ривоятда Расулulloҳни намозда қўлларини қулоқлари юмшогигача кўтарганларини кўргангани айтди.

Изоҳ: Қўлларнинг қулоқ тўғрисиғача кўтарилишига доир ҳадислар жуда кўп. Ҳаммаси Муслимдан ривоят этилган.⁷

Ҳадисни Язид ибн Зиёд орқали Муслим, Абу Довуд, Насай, Аҳмад ибн Ҳанбал, Исҳоқ, Дорақутний, Таҳовийлар ривоят қилишган.⁸

Бир юз учинчи ҳадис

Абу Ҳанифа Мусодан, у Абдуллоҳ ибн Шаддоддан, у Жобир ибн Абдуллоҳдан ривоят қилади. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): «Ким имомга иқтидо этса, имомнинг қироати унинг қироати бўлади», дедилар».

Бир ривоятда: «Саҳобийлардан бири ҳазрати Пайғамбарнинг ортларида пешин ва аср намозида қироат қилди, бир саҳоба имо билан уни қироатдан қайтарди. Намоз тугагач, унга: «Расули акрамнинг ортларида қироат қилишдан қайтарасанми?» деди. Сўнгра иккаласи бу хусусда баҳслашдилар. Уларнинг баҳсини Пайғамбаримиз эшитиб: «Ким имомнинг ортида намоз ўқиса, имомнинг қироати унинг қироати бўлади», дедилар.

Яна бир ривоятда: «Бир киши Расулulloҳ ортларида қироат қилди. Расулulloҳ уни бундан қайтардилар», дейилади.

Яна бир ривоятда: «Расулulloҳ кишилар билан намоз ўқидилар. Орқада бир киши қироат қилди. Расулulloҳ:

— Менинг ортимда ким қироат қилди?» деб сўрадилар.

— Мен ўқидим, эй Расулulloҳ, — деди бир киши. Расулulloҳ:

— Ким имом ортида намоз ўқиса, имомнинг қироати, унинг ҳам қироати бўлади, — дея марҳамат қилдилар».

Бошқа бир ривоятда: «Ҳазрати Пайғамбар пешин ва аср намозларини ўқиб чиққанларидан сўнг:

— Сизлардан ким Аъло сурасини ўқиди? — деб сўрадилар.

Ҳеч ким индамагач, яна бир бор сўраганларида, жамоатдан бир киши:

— Мен ўқидим, эй Аллоҳнинг расули, — деди.

Расули Акрам унга:

— Мен билан Курьонни тортишаётганингни кўрдим, — дедилар».

Изоҳ: Абу Мусодан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қили-

нади: «Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бизга бундай ўргатдилар: «Намозга турганингизда сизлардан бирингиз имом бўлсин. Имом қироат қилганида сиз жим туринг». Бу ҳадисни Аҳмад ибн Ҳанбал ва Муслим ривоят қилишган. Ҳадис саҳиҳдир.

«Сунан» соҳиблари бу ҳадиснинг саҳиҳлиги борасида ихтилоф қилишган. Бу мавзудаги тадқиқотларнинг хулосаси қуйидагича: Абу Заръа бундай деди: «Бу ҳадиснинг ровийи тўғри ва ишончли кимсадир. Мен айтдимки: «Абу Мусо Ашъарийнинг ҳадиси саҳиҳлиги собит бўлган. Ибн Абдул Барр «Тамҳид» номли асарига ҳадисни санади билан Аҳмад ибн Ҳанбалдан саҳиҳ деб айтган».

Ҳофиз ибн Ҳажар: «Бу саҳиҳ ҳадисдир», деган. Муслим бу ҳадисни Абу Мусо Ашъарийнинг ҳадисидан ривоят қилган.⁹

Абу Ҳурайрадан ривоят этилган ҳадисда Расулulloҳ марҳамат қиладилар: «Имом, унга эргашилиши учун имом бўлган. Имом такбир айтса, такбир айтинг. У қироат қилса, жим туринг». Мазкур ҳадисни Термизийдан бошқа «Кутуби ситта» соҳиблари ривоят қилишган. Ҳадис саҳиҳдир. Ҳадиснинг барча ровийлари ишончлидир.

Бу мавзу «Фатҳул-Қодир»нинг 1-жилд, 238-саҳифасида кенгроқ зикр этилган. Унда шундай келган: «Расулulloҳ бундай деб марҳамат қилдилар: «Кимнинг имоми бўлса, имомнинг қироати унинг қироати ўрнига ўтади». Бу ҳадисни Абу Ҳанифа «Муснад»ида Мусо, Абдуллоҳ ибн Шоддод, Жобир ибн Абдуллоҳлар орқали ривоят қилган.

Уйбу ҳадис: «Намоз фақат қироат билан бўлади», ҳадисига зид эмас. Пешиво саҳобаларнинг саксонтасидан, имомга эргашган киши қироат қилмаслиги ривоят этилган. Шағбий дейди: «Бадрда қатнашган етмиш саҳобани кўрдим. Ҳаммаси имомнинг орқасида туриб қироат қилишдан қайтарар эди».

Абдуллоҳ ибн Зайд ибн Аслам отасидан ривоят қила-

⁷ «Осорус-сунан», 1—64.

⁸ «Уқудъул-жавоҳир», 1—42—43.

⁹ «Осорус-сунан», 1—86.

ди: “Расулulloҳ асҳобидан пешқадам ўн киши имомнинг орқасида қироат қилишдан қатъий ман этар эди. Булар: Ҳазрати Абу Бакр, Ҳазрати Умар, Ҳазрати Усмон, Ҳазрати Али, Абдуллоҳ ибн Масъуд, Сағд ибн Абу Ваққос, Абдуллоҳ ибн Масъуд, Зайд ибн Собит, Абдуллоҳ ибн Умар, Абдуллоҳ ибн Аббосдир. Бу саҳобаларнинг ман этишини ҳеч бир саҳоба инкор этмагани учун, саҳобаларнинг бу сукути ижмо ҳисобланади.¹⁰

Бир юз олтинчи ҳадис

Абу Ҳанифа Осимдан, у отасидан, у Воил ибн Ҳижрдан ривоят қилади: У «Ҳазрати Пайгамбар саждага бораётганларида тиззаларини қўлларидан олдин ерга қўяр эдилар. Саждадан тураётганларида қўлларини тиззаларидан олдин кўтарар эдилар», деди.

Изоҳ: Ҳадисни «Сунан» соҳиблари Ибн Ҳузайма, Ибн Ҳиббон ривоят қилишган. Имом Термизий: «Бу ғариб ҳасан ҳадисдир», деган.

Ҳаммам ҳадисни Осимдан мурсал деб ривоят қилган. Унда Воил ибн Ҳижр зикр этилмаган. Бу ҳадиснинг ривоят йўллари кўп бўлгани учун ҳасан даражасидан тушмайди.¹¹

Осимнинг ҳадисини «Сунан» соҳиблари ривоят этганлар. Имом Термизий бу ҳадиснинг ҳасан эканини айтган. Ҳоким эса: «Муслимнинг шартига кўра, ҳасандир», деган.

Имоми Аъзам бу ҳадисдан қуйидаги ҳукми чиқарганлар: «Намоз ўқиётган киши саждадан қийёмга туришда, ерга суянмай туриши керак».

Бир юз саккизинчи ҳадис

Абу Ҳанифа Икримадан, у Ибн Аббосдан ривоят қилади. Ибн Аббос айтади: «Расулulloҳ айтдилар: “Етти аъзо билан сажда қилишга, намозда соч ва кийимни тузатмасликка буюрилдим”.

Изоҳ: Ҳадисни Саид ибн Муҳаммад шу тарзда ривоят қилган. Бухорий, Муслим, Термизий, Насайлар ҳадисни келтирганлар.

Бухорий ва Муслим лафзларида «аъзум» (суяклар) лафздан сўнг «пешонани ҳам улар қаторида санадилар» сўзи қўшимча қилинган. Имом Бухорий: «Ҳазрати Пайгамбар қўллари билан бурунларинини кўрсатдилар», лафзи билан келтирган. Имом Абу Юсуф, Имом Муҳаммад пешонада бирор узр бор бўлса, шундай қилиш мумкин. Узр бўлмаса, пешонани ерга қўйиш фарздир, деганлар.¹²

¹⁰ «Уқудбул-жавоҳир», 1—54.

¹¹ «Осорус-сунан», 1—117.

¹² «Уқудбул-жавоҳир», 1—49.

¹³ «Уқудбул-жавоҳир», 1—49.

¹⁴ «Осорус-сунан», 1—117.

Бир юз ўн биринчи ҳадис

Абу Ҳанифа Жабла ибн Суҳаймдан, у Абдуллоҳ ибн Умардан ривоят қилади. Абдуллоҳ ибн Умар айтди: «Расулulloҳ: “Ким намоз ўқиса, ит каби тирсақларини ерга тўшамасин», дедилар”.

Изоҳ: Абу Довуд Тоий шу тарзда ривоят қилган. Ҳадисни Термизий ва Ибн Можжа Жобирдан ривоят этган. «Кутуби ситта» соҳиблари Анасдан (р.а.) шунга ўхшаш ҳадисни келтиришган.¹³

Анасдан (розийаллоху анху) ривоят этилган бир ҳадисда Набий марҳамат қиладилар: «Саждада муътадил бўлинг. Сизлардан ҳеч ким сажда қилаётганида итларга ўхшаб тирсақларини ерга ёпиштириб олмасин».¹⁴

Бир юз ўттиз учинчи ҳадис

Абу Ҳанифа Атодан, у Ибн Аббосдан ривоят қилади. Ибн Аббос айтади: Расулulloҳ (соллалоҳу алайҳи ва саллам): «Ким қирқ кун жамоат билан узлуксиз намоз ўқиса, унга мунофиқликдан ва ширкдан халос бўлиш ёзилади».

Изоҳ: «Ким қирқ кун биринчи такбирга етиб, жамоат билан намоз ўқиса, унга оловдан ва мунофиқликдан халослик ёзилади». Бу ҳадисни Термизий ривоят қилиб: «Бу ҳадис Аммора ибн Азбаннинг мурсалидир», деган.

Бир юз ўттиз бешинчи ҳадис

Абу Ҳанифа Зухрийдан, у Анас ибн Моликдан ривоят қилади. «Аллоҳнинг Расули: “Кечки овқат ҳозир бўлиб, муаззин хуфтонга азон айтса, аввал овқатни енглар”, деб марҳамат қилдилар».

Изоҳ: Зухрийнинг ҳадисини Имом Бухорий, Имом Муслим, Термизий, Насай, Ибн Можжа ривоят қилишган.

Абдуллоҳ МУРОД
таржимаси

МУФТИЙ ҲУЗУРИДА

2005 йилнинг 2 март куни Ўзбекистон мусулмонлари идорасига Малайзиянинг Тошкентдаги элчихонаси котибияти мудири Абдуллоҳ Завави Тоҳир ташриф буюрди.

Муфтий Абдурашид қори Баҳромов меҳмонни самимий кутиб олди ва Ўзбекистон билан Малайзия ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик тобора ривожланиб бораётганидан мамнун эканини изҳор этди. Муфтий ҳазратлари Малайзия ҳақида гапирар экан, у мамлакатта икки маротаба борганини, ушбу юрт халқининг ниҳоятда меҳмондўст ва ҳалим эканининг гувоҳи бўлганини эслаб ўтди. Малайзияда ҳар йили ўтказиладиган Халқаро Қуръон мусобақасида диёримиздан вакиллар мунтазам қатнашиб келаётгани қувонарли ҳолдир.

Абдуллоҳ Завави Тоҳир ҳақиқатдан ҳам мазкур мусобақада Ўзбекистон вакиллари-нинг қатнашиши нафақат оммавий ахборот воситалари, балки бутун Малайзия халқининг диққат-эътиборида бўлганини

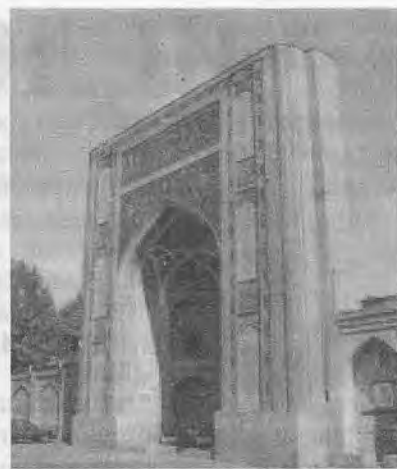
таъкидлади. Шунингдек, яқинда Малайзиянинг ТВ-3 ижодкорлари Ўзбекистон бўйлаб сафарда бўлиб, бу диёрда яшаб ижод этган Имом Бухорий, Имом Термизий каби буюк алломалар ҳақида филм суратга олганларини айтиб ўтди.

Меҳмон Ўзбекистон мусулмонлари идораси кутубхонасини, у ерда сақланаётган Ҳазрати Усмон Мусҳафини зиёрат қилди.

МИСРЛИК МЕҲМОН ТАШРИФИ

2005 йилнинг 4 март куни Ўзбекистон мусулмонлари идорасига Миср Араб Республикаси ташқи ишлар вазири ўринбосари Иззат Саад ташриф буюрди. Меҳмонга мазкур давлатнинг Ўзбекистондаги фавқуллодда ва мухтор элчиси жаноб Файед Тамил Саид Иброҳим ҳамроҳлик қилди.

Муфтий Абдурашид қори Баҳромов меҳмонни қутлаб, мамлакатимизга ва хоссатан, Ўзбекистон мусулмонлари идорасига

ташрифини юқори баҳолади. Суҳбат асносида муфтий ҳазратлари Ўзбекистон мусулмонлари идораси тарихи, кейинги даврда амалга оширилаётган ишлар ҳақида батафсил гапириб ўтди. Учрашув сўнггида Иззат Саад жанобларининг саволларига атрофлича жавоб берилди.

Меҳмонлар Ўзбекистон мусулмонлари идораси кутубхонасида бўлиб, Ҳазрати Усмон Мусҳафини зиёрат этишди.

Саидбахром ҒУЛОМОВ

ИНСТИТУТДА БАЙРАМ

Аллоҳ таоло мукамал китоби Қуръони каримда инсониятга тўғри йўлни кўрсатган. Ва бетакрор лафзи ила Қуръонни ўқиш одобларидан ҳам дарс берган: **“Қуръонни тартил билан** (яъни, дона-дона қилиб) **тиловат қилинг”** (*Муззаммил, 4*).

Қори бўлиш осон эмас. Қуръонни ўрганувчида катта ихлос, пок ният, салоҳият бўлиши керак.

Алҳамдулиллаҳ, юртимизда Қуръон билимдонлари, ҳофизлари, мураттаб қорию қориялар тобора кўпаймоқда. Шунга яраша уларни рағбатлантириш, қўллаб-қувватлаш ҳам йил сайин яхшиланапти. Шу йилнинг 6 апрел куни Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислом институтида ўтган қорилар мусобақаси фикримизнинг далилидир. Шу куни Ислом ўқув юртлари талабалари Қуръон бўйича билим-маҳоратларини устозлар олдида намойиш этишди.

Даставвал Қуръони каримни тўлиқ ёд олган қорилар, тажвид, савт, ҳифзларига кўра устозлар назаридан ўтишди. Сўнг Қуръони каримдан маълум поралар ёд олган қориларнинг мукамал тажвид билан гўзал қироат қилиш, Китоб-

га қараб, тажвидга мувофиқ тез ўқиш малакаларига эътибор берилди. Яна бир алоҳида гуруҳда қорияларнинг ҳифзи, қироати, тажвидни билиши ва амал қилишлари синаб кўрилди.

Мураттаб қорилар баҳсида “Саййид Муҳйиддин Махдум” мадрасаси толиби Камолиддин Нўъмонов биринчи, “Хожа Бухорий” мадрасаси талабаси Иброҳим Бобохонов иккинчи, Тошкент Ислом институти талабаси Раҳимжон Мирзаев учинчи ўринга лойиқ топилди. Мужаввид қорилар кўригида “Кўкалдош” мадрасаси толиби Қодирхон Ҳусанов биринчи, Тошкент Ислом университети талабаси Фарҳод Сулаймонов иккинчи, Имом Бухорий номидаги ҳадис илми маркази толиби Ғайрат Мирзакулов учинчи ўринни қўлга киритишди. Мужаввид қориялардан эса “Ҳадичаи Кубро” аёл-қизлар мадрасаси талабалари Ҳафиза Зоирова, Озода Ашурованинг билим ва иқтидорлари юқори баҳоланди.

Ғолибларни Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Абдурашид қори Баҳромов қутлади. Уларга мукофот ва эсдалик совғалари топширилди.

Вафо ФАЙЗУЛЛОХ

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Албанияда биринчи исломий университет

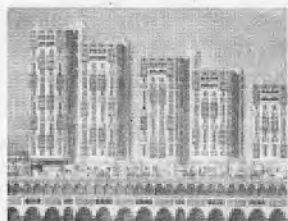
Яқин кунлар ичида Албанияда биринчи Ислом университети очилади. Мамлакат Ислом шайхлари кенгаши университетни таъсис этувчи махсус қўмитага асос солди.

Ислом шайхлари кенгаши раиси ўринбосари Бледар Муфтарийнинг айтишича, университетда Албания талабаларидан ташқари Косово, Македония ва Сербиядан келган талабалар ҳам таълим олишади. Ўқув дастурига диний дарслар қаторида чет тили, тарих, жўрофия каби умумтаълим фанлари ҳам киритилади.

Ислом университетини ташкил этиш фикрини январ ойида Ислом шайхлари кенгашининг раҳбарлари билан бўлган учрашувда бош вазир Фатос Нано илгари сурган эди.

Islam Online

“Макка-Кола” жаҳон бозорини эгалламоқда

Бултур марказий идорасини Франсадан Дубайга кўчирган Mecca Cola World халқаро ширкати жаҳон бозорини эгаллаш йўлида Бирлашган Араб Амирликларидан бошланғич нуқта сифатида фойдаланишини маълум қилди. Ширкат шу йил ичида Дубайда завод очишни режалаштирган.

Ҳозирги кунда “Макка-Кола” ичимлиги 64 та мамлакатда истеъмол қилиняпти. “Мексика ва Бразилия бизнинг асосий истеъмол бозоримизга айланиши керак. Шундан сўнг йилига ярим миллиард литр ичимлик ишлаб чиқарамиз”, дея Тавфиқ Маслоуси ўзининг режалари ҳақида айтиб ўтди. Режага кўра Осиё бозорларига кириб бориш ҳам кўзда тутилган. Ширкат 2008 йили Индонезияда саккизта заводни ишга туширмоқчи.

Ширкат маҳсулотлари сотилишининг кўпайишига аксилглобал руҳиятдаги Лотин Амриқоси ва Осиё билан бирга Оврупа мамлакатлари ҳам

ёрдам беришмоқда. 2004 йили Mecca Cola World 30 милён доллар қийматидаги миллиард литрга яқин яхна ичимлик сотди ва сотиш кўрсаткичи 25 фоизга ўсди.

“Макка-Кола”нинг довуғи ошиб бораётганини бир қанча давлатларда маҳсулотнинг қалбаки турларини ишлаб чиқишга уринишлар бўлаётганидан ҳам билиш мумкин.

The Gulf Today

Номзодлар учун сўровнома

Британия мусулмонлари яқинда бўладиган сайловларда қатнашиш истагини билдирган номзодлар учун саволлар рўйхатини тузиб чиқишди. Бу рўйхатга Ироқдаги урушга, диний таълим тизими тараққиётига ва диний адоватлар келиб чиқишини тақиқловчи қонунлар ишлаб чиқишга доир саволлар ҳам киритилган.

“Биз сайлов жараёнида мусулмонларнинг фаол иштирок этишини хоҳлаймиз. Улар кўр-кўрона эмас, онгли равишда овоз беришлари керак”, дейди Буюк Британия мусулмонлар кенгаши жамоатчилик билан алоқалар қўмитаси раиси Шер Хон. Ташкилот маърузачиси Иноят Бунглавала ҳам яқин кунларда Лондондаги масжидларда лейбористлар, консерваторлар ва либерал демократлардан иборат мамлакатнинг учта йирик партияси вакиллари билан учрашув ташкил қилинишини айтди.

Islam Online

Ҳожилар сони ўсиб бормоқда

Сўнгги беш йил ичида ҳаж ибодатини адо этиб келувчи чет эллик ҳожилар сони икки бараварга ошди. 2005 йилги кўрсаткич энг чўққисига кўтарилиб, 1,53 милён кишига етди. 2005 йилги мавсумнинг яна бир жиҳати – бу йилги ҳаж пайтида бирорта ҳам нохуш ҳодиса ёки қурбонлар бўлмади.

Ҳожиларни ташиган 58 минг автоуловдан ҳосил бўлган йўллардаги тиқилинчлар Саудияда

ҳажни ташкил этишга масъул бўлган расмийларни ташвишга солмоқда. Ҳаж институти трамвай тармоқларини қуриш, Макка ва Мадина ўртасида ер ости йўлларини узайтириш ва мавжуд шоҳ кўчаларни кенгайтиришни таклиф қилди.

Русия "Новости" агентлиги

Бўсна бош муфтийининг чақириги

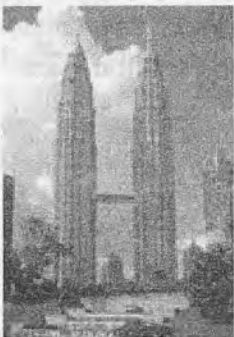
Бўсна бош муфтийи Мустафо Серич мусулмонларни ўзликларини йўқотмаган ҳолда Ғарбнинг қадриятларига мослашишга чақирди. "Ислом Шарқ ва Ғарб билан чегараланиб қолмайди. У шарқона ва ғарбона фалсафий қарашлардан устун туради", деди муфтий Лондон масжидларидан бирида қилган мавъизасида.

"Шарқ ва Ғарб ўртасидаги фарқ шундаки, Шарқ илоҳий марҳаматдан кўпроқ умидвор бўлади, Ғарб эса кўпроқ меҳнатсеварликка суянади", дея таъкидлади Мустафо Серич ва мусулмонлар имон-эътиқод билан бир қаторда меҳнатсеварликка ҳам эътибор қаратишлари лозимлигини қўшимча қилди.

Бўсна бош муфтийи халқаро доирада эътироф этилган Ислом олимларидан бири. Ўзининг тинчликсеварлик ташаббуслари билан танилган муфтий бир неча бор ОАВни Ислом атрофида фитналар тарқатганликда айблаган. Мустафо Серичнинг айтишича, бошқа инсонлар билан муносабатдаги муросағўйлик кишининг ўз яқинларига муносабатидан бошланади.

"Интерфакс"

Халқаро "Ҳалол журнал"

Малайзияда халқаро "Ҳалол журнал" чиқа бошлади. Бу нашр истеъмолчига озик-овқатдан тортиб, дори-дармон ва банк хизматларини ичига олган ҳалол саноатнинг барча соҳалари ҳақида маълумот берувчи биринчи журнал ҳисобланади.

"Ҳалол тушунчаси молия ва савдо-тижорат соҳаларига жорий қилинган, соф диний масала бўлиб қолмай, сифат кафолати ўлароқ глобал рамз ва ҳаёт тарзи танловига айланмоқда", деди журнални чоп этаётган нашриёт директори Касех Диа Сди. Унинг айтишича, ҳалол бозор миқёси жуда катта. Ма-

салан, Буюк Британияда икки милён мусулмон яшайди, лекин олти милён киши ҳалол сўйилган гўшт истеъмол қилади.

Бир ойда икки марта чиқадиган ўзига хос бу нашрга чет элдаги, хусусан, Буюк Британия ва Бирлашган Араб Амирликлари ишбилармон доиралари қизиқиб қолишди. Бундан ташқари "Ҳалол журнал" шу йили Лондонда (июн) ва Парижда (нўябр) ўтказиладиган Ислом меъёрларига мос маҳсулотлар кўргазмаси каби ҳалол бизнес тараққиётидаги муҳим воқеаларни ҳам ёритиб боради.

Islam Online

145 милён доллар ажратилади

Ислом Конференсаси ташкилоти тўфондан энг кўп талафот кўрган Индонезиянинг Ачех вилоятига 145 милён доллар ажратмоқчи. Бу пулнинг асосий қисми офат натижасида ота-онасидан ай-

рилган етим болаларга сарфланади.

Шунингдек, қурилиш ва яна бир қанча бошқа лойиҳаларни молиялаштиришга ҳам маблағ йўналтирилади, деди Малайзия бош вазири, ИКТ раиси Абдуллоҳ Аҳмад Базавий. Ташкилот Ислом тараққиёти банки билан ҳамкорликда молиялаштириш учун бешта лойиҳани танлаб олди. Индонезиянинг мусулмонлар кўплаб яшайдиган Ачех вилоятида етим болалар учун ётоқхона қуриш шулар жумласидандир.

Интерфакс

Мусулмон ёзувчининг китоби

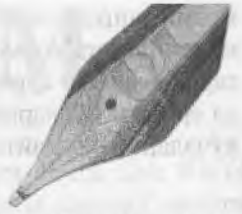
"Ажи" тахаллуси билан танилган Исмоил Фаҳми Алатоснинг "Тонг ўртасида ёш мусулмоннинг ўйлари" номли китоби босмадан чиқди. Асарда муаллифнинг 1989 йилдан то ҳозирги кунгача Австралияда ўтказган ҳаёти ҳақида ҳикоя қилинади.

Асли индонезиялик Ажи яқинда 21 ёшга тўлди. Австралияда яшайди. У ёшлар миллий конгресси аъзоси, Мелбурн ижтимоий ҳаётида ҳам фаол иштирок этади.

Унинг айтишича, эъгиқоди туфайли ҳали бирорта камситишга учрамади. "Шаҳар кенгашига учрашувга борсам, шаҳар ҳокими (мэр) ҳалол овқат тайёрлаш учун фармойиш беради ва намозимни ўқиб олишим учун учрашувни тўхтатиб туради", дейди ёш ёзувчи.

"The Jakarta Post"

Савол: ДАФН МАРОСИМИ ҚАНДАЙ ЎТКАЗИЛАДИ?

Бизда таъзия куни қишлоқ ёки маҳалла қарияларига чопонлар ва йиғилган одамларга учига пул туғилган рўмолчалар тарқатилиб, сўнг жаноза ўқилади.

Халойиқ қабристондан қайтиб келгунича марҳумнинг ёки қўшнисининг хонадонида қўй сўйилиб, ош дамланади. Келганлар Қуръон тиловатидан кейин овқатга таклиф этилади. Сўнг фалон куни “катта худойиси” деб эълон қилинади. Шунда баъзилар: “Уч кунгача мотам, бу ерда овқат ейиш мумкин эмас”, деб таом тановул қилишмаса,

бошқалар: “Нега емайсан?” деб, овқат емаганларни койишга тушади.

Мабодо дафн эртанги кунга қолдирилса, (марҳум кеч вафот этса) ўша кечаси бирор жонлиқ сўйилиб, “Тунўтар” деган маросим ўтказиладиган одатлар ҳам бор. Шулар тўғрими?

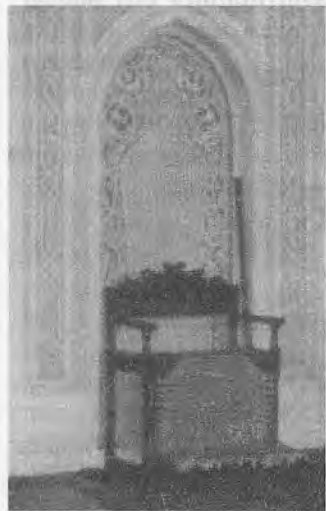
Бир мақолда: “Ўлим қайга борса, борнинг молини сочади, йўқнинг айбини очади”, дейилади. Бу аччиқ киноя, албатта. Ўлим қачон келишини ҳеч ким билмайди. Бизнингча, бошига мусибат тушганлар айрилиқ ғами-

дан кўра, дафни ўтказиш ташвишидан кўпроқ қийналишяпти.

Буларни ўйлайдиган бўлсак, талай саволлар туғилади:

1. Дафн маросими шариат ҳукми бўйича қандай ўтказилади?
2. Азадорлик ва унинг муддати қанча?
3. Дафн куни пул тарқатиш, таом ҳозирлаш, таом ейиш ёхуд таом емасликнинг ҳукми қандай? Умуман, дафн куни одоблари ҳақида билишни истар эдик.

Бир гуруҳ журналхонлар,
Оҳангарон тумани

дарининг баъзи ҳақ-хуқуқлари бор. Чунончи, Расули акрам (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бир ҳадиси шарифларида бундай марҳамат қилганлар:

حق المسلم على المسلم ست اذا لقبته فسلم عليه
و اذا دعاك فاجبه واذا استصحبك فاتصحب له و اذا عطس و
حمد الله فشمتته واذا مرض فعده و اذا مات فاتبعه

Яъни, “Ҳар бир мусулмоннинг зиммасида иккинчи мусулмон биродарининг олтига

Жавоб: МУСИБАТ ЕТГАН ХОНАДОН АҲЛИГА ТАЪЗИЯ БИЛДИРИШ ВА БАЪЗИ МАРОСИМЛАР ОДОБИ ҲАҚИДА ФАТВО

ҳаққи бор: учрашганида салом бериш; меҳмонга чақирса, бориш; маслаҳат сўраса, яхши маслаҳат бериш; аксириб ҳамд айтса, унга дуо билан жавоб қайтариш; бетоб бўлиб қолса, кўргани бориш; вафот этса, жанозаси ва дафнида қатнашиш”.

Демак, бир киши мусулмон таниши вафот этса, унинг жанозасида ҳозир бўлиши зарур. Маййитнинг барча қариндошларига таъзия билдириб, Аллоҳнинг ҳукмига рози бўлиш ва мусибатга сабр қилишлари ҳақида насихатлар айтиш ва марҳумнинг ҳаққига раҳмат ва мағфират сўраб яхши дуо қилиш мустаҳабдир.

Ким вафот бўлишидан қатъи назар, унинг

яқинлари уч кундан кўп мотамсара бўлиб юришлари ҳаромдир. Эри ўлиб, иддада қолган хотингагина мотам муддати тўрт ойу ўн кундир. Шариатда эри ўлган хотинга идда муддати давомида мотам тутиш жорий қилиниши эрига ҳурмат юзасидан ҳамда охириги пайтларда ундан фарзанд бўлиб қолган бўлса, унинг наслини аниқлаш учундир.

Масала китобларида, жумладан, ҳанафий мазҳабига оид «Раддул-мухтор...» китобида баён қилинишича, таъзия уч кун ичида билдирилади. Жанозада иштирок эта олмаган киши шу уч кун ичида кўнгил сўраб, ҳамдардлик билдирсин, кейин келиб маййит соҳибларининг ярасини янгиламасин. Шундагина ваъда қилинган савобга эга бўлади, дейилган.* Аммо биродарининг оламдан ўтганини бу кунларда эшитмаган ё сафарда бўлган кишилар уч кундан сўнг ҳам таъзия билдиришлари мумкин.

Таъзия бир марта билдирилади. Икки марта таъзия билдириш макруҳдир. Шунга асосан, ҳайит кунлари яна келиб таъзия билдириш жоиз эмас. Таъзия дафндан сўнг билдирилади. Аммо маййитнинг эгаси дафндан олдин сабрсизлик қилиб жазавага тушса, унга дафндан олдин ҳам сабр тилаб юпатилади. Таъзияхонада узоқ қолиб кетиш ҳам яхши ҳолат эмаслиги масала китобларида баён қилинган.

Хатда баён қилинган “тунўтар”, дафн куни пул тарқатиш каби амаллар шариатда йўқ, бидъат амаллардир.

Шунингдек, уч кун ичида маййит соҳиблари таом ҳозирлаб, кишиларни унга даъват қилишлари ҳам макруҳдир, қабиҳ бидъатдир. Балки кўшнилари ва узоқ қариндошлар ўз уйларида таом ҳозирлаб, маййит соҳибларига олиб чиқишлари мустаҳабдир. Ва уларни ейишга ундашлари лозим. Зеро, мусибат туфайли таом емай заифлашиб қолишлари мумкин.

Маййитнинг руҳини шод этиш мақсадида худойиларни “етти”, “йигирма”, “қирқ”, “пайшанбалик”, “якшанбалик”, “йил оши” деб кунларга боғлаб ва атаб ўтказиш ҳам бидъатдир.

Оламдан ўтиб кетганларни тез-тез эслаб туриш лозим. Улар руҳлари ҳақларига хайр-

ли дуолар қилиш, нафл ибодатларнинг савобларини бағишлаш билан шод бўлади. Оз бўлсин-у, соз бўлсин деганларидек, уларнинг руҳларига савобини ҳада қилиш мақсадидаги эҳсонларни билиб-билмай, ҳуда-беҳуда мол-дунё совурмасдан, бировдан қарз олмасдан, “Нима қилсам Аллоҳ розию ўтганлар руҳи шод бўлади”, дея ақл юритиб, марҳумнинг танишларини, ёру биродарларини таклиф қилинса, “Иҳфаз вудда абийка”, яъни, отангнинг дўстларини ҳурматлаб тур, деган ҳадисга монанд ва савоби ҳам зиёда бўлади. Пайғамбаримизнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам):

اذكروا محاسن موتاكم وكفوا عن مساويهم

яъни, “Вафот бўлганларнинг яхши сифатларини айтиб эсланлар ва хатоларини яширинлар”, деган муборак ҳадисларининг маъносидан ҳам аён бўлиб турибдики, вафот этган одамни ёдлаш учун ҳамма эмас, балки фақат уни таниган кўни-кўшни, ёру биродарлар ва хеш-ақрабо йиғилиб, дуою фотиҳа қилиб ёдлашса, кифоядир. Шуни яхши билмоқ керакки, хайр-эҳсон қилиш мустаҳаб амал бўлиб, у шариат таълимотига мувофиқ ўтказилганидагина ажру савоб қозонилади. Аслида эҳсон бирорта муҳтож оилага берилиб, унга алоҳида саховат кўрсатилса, нур устига нур бўлади.

Ҳақ таолодан барчаларимизни тўғри йўлдан адаштирмаслигини сўраб, дуолар қилиб қоламиз.

Ўзбекистон мусулмонлари идораси
масжидлар ва фатво бўлими

* Ибн Обидин. «Раддул-мухтор ғала дуррил-мухтор»
I-жузъ, 663-664-бетлар.

чи аср охирлари-га келиб, таназ-зулга юз тутди. Бунга қўшни ўлкалардан қилинган ҳужумлар ҳам сабаб бўлди. 1890 йилга келиб, фаранглар

ҳам ривожланган. Аммо йигирманчи асрнинг охириги чорагида Нигер дарёсининг суви камайиб, қаттиқ қурғоқчилик оқибатида унинг иқтисодиётига жиддий зарар етди ва дунёдаги энг қашшоқ мамлакатлар қаторига тушиб қолди. Мали аста-секин собиқ СССР ва Хи-

МАЛИ РЕСПУБЛИКАСИ

Мали Африқодаги қадимий давлатлардан бири. Унинг худудида мил. III—IV асрларда Гана империяси ҳукмрон бўлган. Мамлакат шимолида кўчманчи чорвадорлар, жанубда эса ўтроқ деҳқонлар яшашган. Саккизинчи асрга келиб Гана мусулмон оламида “олтин мамлакат” сифатида шуҳрат топди. Икки юз йил мобайнида Гана олтини Испания ва Африқо шимолидаги мусулмон ўлкаларнинг даромад манбаи бўлиб турди.

Мали империяси ўн биринчи аср ўрталарида барпо этилди. Орадан икки аср ўтиб, у ниҳоятда гуллаб-яшнади. Гао ўлкасидан ҳозирги Сенегал худудигача бўлган улкан минтақани эгаллаган, дунёдаги етакчи олтин етказиб берувчилар қаторидан жой олган бой салтанат бўлди. Аммо бу ҳол узоқ давом этмади, ўн тўртин-

Майдони: 1 милён 24 минг км²

Аҳолиси: 12 милён киши

Пойтахти: Бамакўй (аҳолиси бир милён киши)

Давлат тузуми: республика

Бошқаруви: президентлик

Маъмурий тузилиши: саккизта вилоят ва Бамакўй музофоти

Йирик шаҳарлари: Сегу, Мопти, Сикассо

Пул бирлиги: Африқо франки

император Умарнинг ўғли ва вориси бўлган Аҳмад қўшинларини тор-мор этиб, ҳозирги Мали Республикасининг бутун худудида назорат ўрнатишди.

1904 йили Мали Франса Фарбий Африқоси иттифоқи таркибига кирди. 1956 йили эса бу иттифоқ бир неча бўлақларга бўлиниб, Мали Федератсаси таркибига Судан ва Сенегал кирди. 1960 йили франсуз ҳамжамияти таркибида мустақил Мали Федератсаси тузилди.

Мали асосан деҳқончилик мамлакати ҳисобланади. Мамлакатда пахта, ғалла, ерёнғоқ етиштирилади, чорвачилик, балиқчилик

той билан алоқасини уза бошлаганидан кейин Фарб давлатлари унга ёрдам кўрсата бошлашди.

Мамлакатда қазилма бойликлар ҳам етарли, асосан, олтин, олмос, фосфорит, уран, нефт қазиб олинади, четга ҳам чиқаради. Белгия, Франса, МДХ, Тайланд каби мамлакатлар билан савдо-иқтисодий алоқалари ривожланмоқда.

Мали бундан минг йил муқаддам Ислом ила безанган ўлка ўлароқ бутун Фарбий Африқода энг қадим тарихга эга бўлган нуфузли мамлакатдир. Ислом дини мамлакатга шимолдан, тўққизинчи асрда мусулмонларнинг савдо йўллари чорраҳасида жойлашган Гао шаҳрига ташрифи туфайли кириб кела бошлади. Илк бор ўнинчи асрда сонгайлар подшоҳи Косса Исломни давлат дини деб эълон қилди. Кейин Саххора қабилалари мамлакатга моликия мазҳабини олиб кирди. Амударё ва Итил соҳилларида бўлгани каби, бу ерда ҳам энг аввал феодал давлат ҳукмдорлари Исломни қабул қилишди ва фуқаролар орасида ёйишди. Ўн тўртинчи асрда мамлакат императўри бўлган Кунку Мусо ҳам тақволи му-

сулмон бўлган, 1324 йили ҳаж фарзини адо этган. Кейинги асрда ҳукмдорлик қилган Аския Муҳаммад ҳам ҳаж қилган эди. Мусо Макка шаҳридан олимлар, табиб ва қурувчиларни юртига таклиф этади. Улардан бири Абу Исҳоқ ас-Саҳалий Томбукту шаҳрида масжид қурди. Кейинчалик Санкора шаҳрида ҳам бир масжид барпо этилиб, у илмлар ўчоғига айланди. Унда ҳатто Фес, Константинопол шаҳарларидан келган талабалар ҳам таҳсил олишди. Хуллас, Томбукту, Жанна ва Гао шаҳарлари Африқодаги машҳур Ислом маърифати марказларига айланди.

Ҳозирда мамлакат аҳолисининг тўқсон тўрт фоизини мусулмонлар, қолганини насронийлар ва мажусийлар ташкил этади. Давлатнинг кўмаги билан 1920 йили ташкил этилган Мали Ислом бирлиги ва юксалиши жамияти расмий диний идора ҳисобланади. 2002 йил январ ойида ҳукумат то-

монидан Мали Ислом кенгаши тузилди. Шундан сўнг мамлакатдаги барча исломий ташкилотлар бирлашиб, Мали Ислом жамиятлари бирлигини ташкил этишди. Уларнинг номзодлари мамлакат парламентида ва бошқарув тизимларида фаолият кўрсатишмоқда.

Оқшом тушиши билан Колуба тепаликларида туриб Бомакўй шаҳрининг зулмат қоплаётган маҳалларидаги масжидлар минораларида зангори чироқлар ёнади, одамларни ибодатга чорлаб, азон садолари янграйди. Ҳозир бир милён аҳоли яшайдиган пойтахтда икки юз ўттиздан ортиқ масжид бор. Умуман, бутун мамлакатда масжидлар сони беш мингтадан ортади.

Малида диний таълим тизимига 1850 йилдаёқ асос солинган эди. Ўша йили Жазоир, Мавритания, Сенегал, Гана қатори Малида ҳам мадрасалар ташкил этилди. Кейинчалик хусусий мадрасалар ҳам очила бошлади. Ҳозир Малида 350 та шундай мадраса фаолият кўрсатмоқда. Бундай мадрасаларни асосан ҳожилар (уларни “мурабу” дейишади) ўз хонадонларида ташкил этиб, тасарруфини тўла зиммаларига олишган. Бундан ташқари, ҳар бир масжид қошида Қуръон мактаблари ҳам бор. Олий диний таълимни эса, Жанна, Томбукту шаҳарларидаги диний марказларда олиш мумкин. Мана, йигирма йилдирки, Ба-

макўйда тижония, қодирия, ҳамалия тариқатлари марказлари ишлаб турибди.

Мамлакатда диний фанлар дунёвий илмлар билан бирга бошланғич

синфдан то ўн икки йиллик литсей таълими тугагунига қадар ўқитилади. Машғулотлар фаранг тилида олиб борилсада, диний дарслар араб тилида бўлади. Бундан юз йил аввал бўлганидай, ҳозир ҳам диний таълимнинг ўзагини Қуръон ва дин асослари ташкил этади.

Бундан ўн аср муқаддам Малига кириб келган Ислом динимиз мамлакат аҳолиси турмуш тарзининг қонунига айланиб кетган. Катта ерости бойликларига эга бўлса-да, жаҳоннинг энг фақир ўлкалари қаторига тушиб қолган Мали мусулмонлари эртанги кунга умид билан қараб, мамлакат равнақи йўлида фидойиларча меҳнат қиляпти. Уларнинг юзлаб мадрасалар ва Қуръон мактабларида таҳсил олаётган ўғил-қизлари келажакда бахтли, тўкин, имонли яшашга ишончлари катта.

**Аҳмад ТУРСУН,
Одил АБДУЛЖАЛИЛ**
тайёрлашди.

“Албатта, барча амаллар ниятга қараб эътибор қилинади. Ҳар бир киши ўз ниятига етгусидир. Бас, ким (Маккадан Мадинага) Аллоҳ таоло ва Унинг пайғамбари учун ҳижрат қилса, унга Аллоҳ ва унинг Расули учун ҳижрат қилганлик савоби ёзилур. Ҳар ким дунё учун ҳижрат қилса — дунёга, аёл учун ҳижрат қилса — аёлга етишгусидир. Бас, нимани ният қилиб ҳижрат қилса, ўшани эътиборга олинади”¹.

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ لِمْرٍ مَا نَوَى
فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ
فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ
لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ لِأَمْرٍ آتٍ يَبْتَغِي فِيهَا
فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ

Ризоуддин ибн ФАХРИДДИН

МЎМИННИНГ НИЯТИ АМАЛИДАН ЯХШИРОҚДИР

Макка фатҳ этилгунига қадар Мадинага — Расулуллоҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) олдиларига ҳижрат қилиб бориш савобли амаллардан ҳисобланар эди. Макка фатҳ этилгач: “Макка фатҳ этилганидан сўнг ҳижрат тўхтади”², деган ҳадисларига кўра, ҳижрат аввалги мартабасидан тушди.

Ривоятларга кўра, бир одам Мадинага ҳижрат этган бир хотинни никоҳлаб олиш қасди билан мусулмон бўлиб, ҳижрат қилган эди. Бу одамнинг ҳижратдан асл мақсади Расулуллоҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) олдиларига бориб туриш ва у киши билан бўлиш эмас, балки ҳалиги хотинни никоҳлаб олиш эди.

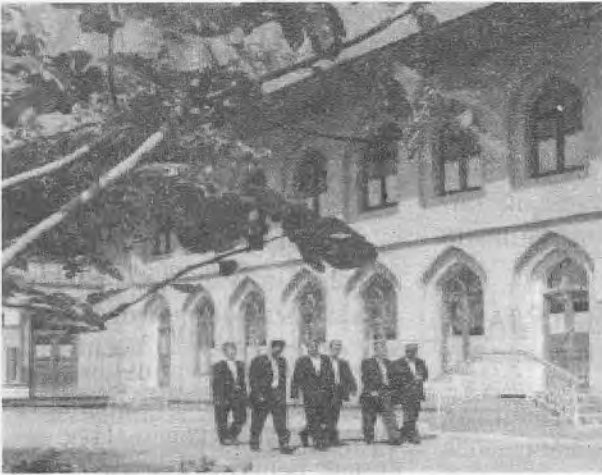
Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) унинг ниятини билганларидан сўнг ушбу ҳадисни айтганлар. Ҳадисда Мадинага ҳижрат қилишдай хос бир амал зикр этилса-да, мақсад умумий бўлиб, ҳар бир амал — у хоҳ тил амали, хоҳ тан амали бўлсин ҳамда оз-кўплигидан қатъи назар — ниятга қараб бўлишини билдиради. Агар ният бузуқ бўлса, амали ҳам бузуқ, агар ният яхши бўлса, амал ҳам яхши бўлади.

Бандаларнинг ихтиёрий ишлари “илм”, “ирода”, “қувват” деган уч нарса билан ниҳоясига етади. Чунки одам боласи ўзи билмаган нарсани ирода эта олмайди, ирода этмай туриб эса, уни бажара олмайди. Масалан, чан-

қаган одам ташналикнинг давоси сув ичиш эканини биледи, сўнг сув ичишни кўнгли билан ирода қилади, ундан кейин сув ичади ва ташналигини қондиради. Бу амалнинг бажарилиши, ҳозир биз санаб ўтган уч нарса билан тамомига етади. Бу уч нарсдан “ирода” исмлиси ниятдир. Агар, “Ният нима?” деб сўралса: “Илм, яъни, билиш сабабли бир ишни қилишни кўнгил билан ирода этиш”, деб жавоб бериш керак. “Қасд”, “азму қарор қилиш” деган сўзларнинг ҳаммаси “ирода” ёки “нийат” деганидир.

Шунга кўра, ибодат вақтларида ниятини тил билан айтиш ё ўқишда маъно йўқ, бу нарсалар ният эмас. Ниятнинг ўрни кўнгилдадир. Масалан: дилида пешин намозини ўқишни қасд қилган ҳолда, тил билан бошқа бир намознинг ниятини ўқиса ёки тил билан ҳеч нарсани ўқимаса ҳам, зарари йўқдир. Аммо намоз ўқиётганида тили ниятини айтса-ю, кўнгли ғофил бўлса, яъни, дилидан ният қилмаса, намози зое кетади. Намозга киришган вақтларида Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ва саҳобаларнинг ошкора ёки яширин равишда тил билан ният ўқиганлари ривоят қилинмаган.

Шунинг учун ёшларга, айниқса, болаларга дилдан ният қилишни ўргатиш керак, токи тил билан ўқишга ўрганиб қолиб, кўнглида ғофил бўлмасинлар.

Абу Ҳанифа (раҳматуллоҳи алайҳ) мазҳабларига кўра, намоз, рўза, ҳаж, закот каби мақсуди аслий бўлган ибодатларга ният шарт бўлиб, таҳорат каби асосий ибодатга васила бўладиган ибодатлар учун ният шарт эмас (таяммум мустасно).

Масалан, ният қилмасдан олинган таҳорат билан намоз ўқиса бўлади, лекин савоб учун ният қилиш керак. Яъни, ниятсиз олинган таҳорат билан ниятли таҳорат ҳар иккиси ҳам намоз ўқишга ярайди, аммо аввалгиси учун савоб йўқ, кейингисига савоб бор.

Шу боис хоҳ мақсуди аслий, хоҳ васила бўлсин, ҳар бир ибодат учун ният қилиш (Аллоҳга яқинликни қасд этиш) лозимдир.

Ниятсиз амаллар, ибодатлар мўътабар бўлмагани сабабли ниятни яхшилаш аҳамиятли ишлардан биридир. Ният кўнгил иши бўлгани учун унга риё қоришмаслиги керак. Ҳатто жаннатда ёки дўзахда мангу қолиш ҳам ният эътибори билан бўлади, дегувчилар бор. Яъни, мўмин киши жаннатга тушса, дунёдалиқ вақтида доим мўмин бўлиб ўтишни ният қилганидан ёки бир киши дўзахда мангу қолса, дунёдалиқ вақтида ҳамиша осий бўлиб юришни ният қилганидандир. Ўқиниш, надомату афсуслар бор гуноҳларни йўққа чиқарса, ният йўқ ишларни ҳам бор қилади.

Жаноби Расулуллоҳнинг (алайҳиссалом) бир урушда: “Мадинада бир қавм бор, узр сабабли бизларга қўшила олмадилар, аммо бизнинг ҳар бир амалимизда шерикдирлар”³, деган сўзлари улар Мадинада қолгани ҳолда, ниятларига кўра, Расулуллоҳ билан урушда бирга бўлгандек савобга эришганларини билдиради. Ҳар ҳолда амал, ибодат ҳамда бошқа нарсаларнинг руҳи ниятдир.

Бировнинг молини ўғирлаш нияти билан адашиб ўз молини ўғирлаган киши гуноҳкор бўлганидек, ўз молини олиш қасди билан адашиб бировнинг молини олган киши шарият ва ахлоқ нуқтаи назаридан айбсиздир.

Ниятга қараб бир амалга жуда кўп савоб ёки жуда кўп гуноҳ берилиши мумкин. Мубоҳ бўлган ишлар ниятга кўра ибодатга ёки маъсиятга айланиши мумкин. Яхши ният билан ҳаром бир ишни қилиш ярамагани каби, ният бузуқлигини баҳона қилиб, фарз амалларни қолдириш ҳам ярамайди.

Ният қилинганидан сўнг амал хоҳ бўлсин, хоҳ бўлмасин, бандаларга савоб ёзилади. Аммо ниятсиз қилинган амалларга савоб йўқдир.

Риё аралашгани сабабли бирор амалга савоб берилмай қолиши мумкин, аммо ниятда бундай эҳтимол йўқ. Масалан: “Агар пулим кўпайса, мактаб қурдирар, етим ва фақир болаларни ўқитар эдим”, деган киши учун шу нияти баробарида савоб берилгани ҳолда, пули, моли бўлатуриб шу ишларни қилса, (риё аралашгани эҳтимолидан) нияти баробаридаги савобга тенг ажр олишига шубҳа бор. Риёкорлик бўлмаса, албатта савоби кўп бўлади, лекин риёдан сақланиш осон иш эмас. “Мўминнинг нияти амалидан яхшироқдир”, деб айтилган ҳадисдаги ҳикмат ҳам ушбу нарсга бўлса керак.

Ҳийлаларнинг инкорини Имом Бухорий ушбу ҳадис ҳукмидан чиқарганлар.⁴

Ушбу ҳадисдан маълум бўлишича, бир киши рибо ниятида қарз бериб, зоҳиран шаръий ҳийлалар қилса, бу ҳийлалари эътиборга олинмайди, балки эътибор ниятгадир. Бир киши “ҳалола” қилиш нияти билан бир хотинни никоҳига олса, лаънатга мустаҳиқ бўлиши мумкин,⁵ чунки эътибор зоҳирга эмас, балки ниятга боғлиқдир.

¹ Имом Бухорий. “Саҳиҳ”, I ҷузъ, 2-бет ва VII ҷузъ, 231-бет, VIII ҷузъ, 59-бет; Муслим, “Саҳиҳ”, II-ҷузъ, 103-бет. Лафзлари Муслимники.

² Муслим, “Саҳиҳ”, II ҷузъ, 93-бет.

³ Имом Бухорий. “Саҳиҳ”, III ҷузъ, 213-бет.

⁴ Имом Бухорий. “Саҳиҳ”, VIII ҷузъ, 59-бет.

⁵ Имом Термизий. “Жомеъ”, I ҷузъ, 133-бет.

ВАҚТДАН ҚИЗҒАНСА БЎЛАДИ

Инсон гўзаллиги одобида

Мен ҳар икки йилда бир “Олтиариқ” сиҳатгоҳида даволаниб, ҳаво алмаштириб тураман. Шу имкониятдан фойдаланиб, қадамжоларни, қадимий обидаларни зиёрат қиламан. Одамларни кўриб, ибрат олишни, бошқаларни ҳам ибратлантиришни мўлжаллайман. Бу сафар “Олтиариқ”да даволанганимда Шохимардонга бордик. Гўзал манзаралар кўнглимга олам-олам завқ, сурур бағишлади. Субҳаналлоҳ, менда бундан ҳам ёрқин таассурот қолдиргани дўппи устидан оппоқ дурра танғиб, атлас кўйлак-лозимда юрган қиз-жувонларнинг ҳаё ва одоблари бўлди. Ҳа, миллий либосларимиз инсонни қанчалик бадастур кўрса-тади, диний қадриятларимизга ҳам мос келади.

Аммо катта шаҳарларимиздагина эмас, ўзим яшайдиган қишлоқ жойларда ҳам баъзи қиз-жувонлар овруपालик жинсдошларига тақлид қилиб, беҳаё либосларни замонавий маданият белгиси деб билмоқдалар.

Инсон гўзаллиги одобида.

Мен ана шу одоб ҳар бир ўзбек қизининг шаръий кийинишидан бошланишини истар эдим.

Абдулла ТЎЛАЕВ,
Пскент тумани

Ҳар лаҳзадан фойдаланинг

“Фақат вақт масаласида хасислик қилиш мумкин”, деган экан бир адиб. Бу билан у ҳар лаҳзадан унумли фойдаланишни уқтирмоқда. Вақт сарфида эса илм ўрганган, ўқиган, уни яхшилик йўлида ишлатган кишигина ютади, ўтган умрига ачинмайди.

Афсуски, ўқиш, ўрганишни юзаки тушунадиган, бир эрмак деб қарайдиганлар ҳам бор. Ҳозир кўпчилик ёшлар киши вақтини ўғирлаб, хаёлини чалғитадиган кўча матбуотини қўлдан қўймайди. Бундай нашрлардан ибрат олиб бўлмагани етмаганидай, беихтиёр гуноҳга ботиб қолиш ҳам мумкин.

Ёшлар бунинг ўрнига замонавий фанларни, оятҳадисни ўргансалар, чинакам илм билан шарафланиб, оққорани танишар, энг катта бойлик бўлмиш умрни беҳу-

да нарсаларга совиришдан тийилган бўлишар эди.

Шукурхон ХОДИХОНОВ,
Кўшработ тумани

Чўпон

— Бир куни кўшни қишлоқдан фалончи серкамни вақтинчага сўраб келди. Йўқ дёлмай, бериб юбордим, — деб эслайди Азим чўпон. — Орадан уч йил ўтса-да, олиб кетилган серка қайтарилмади. Охири отамга ёрилдим... Умри чўпонликда ўтган отам бир оз ўйла-ниб, сўради:

— Унинг қанча қўйи бор?
— Мингдан ортиқ.

Буни эшитган отам яйраб куларкан, дедилар:

— Э болам-ей, хафа бўлиш ўрнига севинсанг бўларкан. Минг қўйли бойнинг сенга иши тушибди...

Шу-шу серкамни қайтиб сўрамадим, кечиб юбордим.

Бир оз вақт ўтиб, ўша одамнинг иши тескари кетди. Борбудидан айрилди. Битта қўйи ҳам қолмади. Менинг эса, Худога шукр, ризқим бутун, ҳамон чўпонлик қиламан.

Шойим ШЕРНАЗАР,
Кармана тумани

“Ҳар кимки вафо қилса, вафо топқусидир”, дейди Мирзо Бобур. Бадий адабиётда «ваъда», «вафо» тушунчалари кўпроқ ишқ-муҳаббат мавзуга боғлаб талқин қилинади. Шунингдек, тилимизда ваъдага вафо қилиш, сўз бериш, ишонтириш сингари маъноси яқин тушунчалар ҳам мавжуд. Ваъданинг устидан чиқиш, уни бажариш ҳам инсон маънавий дунёсининг камолини кўрсатади. Шуниси муҳимки, ваъданинг маиший, ижтимоий-сиё-

эришаётган ютуқларнинг асосларидан биридир. Уч-тўрт йил муқаддам Берлинга ил-

тилга олинади. Бошқа бир ҳадиси шарифларида ваъдани қарзга тенглаштирадилар. Демак, ваъдага вафо қарздорнинг қарзини вақтида қайтариши билан баробар экан. Расулulloҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ўзлари ваъдага вафо бобида ҳам инсониятга ўрнак эдилар. Бир кишига ваъда бериб, шартлашилган жойда унинг келишини уч кунгача кутиб турганлари тарих китобларида баён қилинган.

Бугунги кунда ваъдасида

НЕГА ВАЪДАНИ БАЖАРМАЙМИЗ?

сий моҳияти турмуш тарзимизга бевосита жиддий таъсир қилади. Одамлар ваъдасига вафоли бўлган жамиятда фуқаролар яхши турмуш кечиради. Сўз бериб, уни амалга оширган ташкилот раҳбаридан барча ходимлар рози бўлади. Ўқувчиларини ишонтириб, сўнгра ўша ишонччи оқлаган муаллимни ҳамма бирдек ҳурмат қилади. Дейлик, бир устоз ваъданинг турли қирралари, айниқса, унга вафо қилиш хусусида гўзал ҳикматларни сўзлагани ҳолда, ўзи уларга амал қилмаса, оқибати нақадар хунук бўлишини тасаввур қилиш қийин эмас.

Биз аксар ҳолларда бошқа миллатларнинг вақтга эътибор беришлари ва «олмонча вақт ҳисоб-китоби» хусусида эслаб қоламиз. Японларнинг ўз ишларига моҳирлигига ҳавас қиламиз. Ҳолбуки, улар ҳам ўзимизга ўхшаган одамлар, кўполроқ қилиб айтсак, уларнинг олтита қўли, саккизта оёғи йўқ. Назаримда, ваъдага вафо қилиш фазилати улар

мий сафарга бордим. Дарҳақиқат, биз тасаввур қилганимиздек катта шаҳар, издиҳом. Аҳоли кўп, ҳамма ҳар томон шошилади: ким ишга, ким ўқишга, яна кимлар дўконларга. Мánзилга етиб бориш учун улов керак, жамоат уловининг эса турлари кўп. Муҳими, ҳар бекатда уловлар қатнов вақтлари ёзилган махсус жадваллар осиглиқ. Уловлар ўша жадвалда кўрсатилган вақтда, ҳатто сонияларга жиддий диққат қилган ҳолда бекатга етиб қелади. Йўловчиларда кутиб қолиш ва ёки асаббузарликка ўхшаш ҳолатлар кузатилмайди. Ёзиб қўйилган вақт ва унга барча ҳайдовчиларнинг амал қилиши бу ишга масъул ташкилотлар раҳбарларининг аввало ўзлари вафодор эканларини кўрсатади.

Ваъда бериб, амал қилмаган кишини ҳеч ким ёқламайди. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳадисларидан бирида ваъданинг устидан чиқмаслик мунофиқнинг уч белгисидан бири сифатида

турмаслик сабабли ота билан ўғил, ака билан ука, шунингдек, бошқа қариндош-уруғлар орасида турли келишмовчилик кўпаймоқда. Кимдир чиндан ҳам қарзини вақтида узиш нияти билан ваъда бериб, қарз олади. Бундай ҳақгўй мўминларга Аллоҳ таолонинг ўзи ёрдам бериши шубҳасиз. Аммо шундай бир тоифа кимсалар ҳам борки, ўз ишларини тезроқ битириб олиш мақсадида ваъдани қуюқ қилиб, бажаришни ўйламайди ҳам. Бундай кимсалар Аллоҳдан кўрқиб, тавба қилишлари керак. Дарҳақиқат, халқимиз қуруқ ваъда берувчи кишилар ҳолини мағзи йўқ, пуч ёнғоққа ўхшатади. Биз киммиз? Эҳтимол, раҳбардирмиз ёки бир оддий ишчи? Балки олимдирмиз ёки муаллим? Ким бўлмайлик, ваъда бердикми, вафо қилишни унутмайлик. Аллоҳ вафодор бандаларидан рози бўлсин, уларни икки дунё саодатига мушарраф қилсин...

Баҳодир НУРМУҲАММАД

Холуқ НУРБОҚИЙ

ПАЙҒАМБАРИМИЗ ВА ТИББИЁТ

Замонавий тиб илми қанча ривож топиб, сўнги кашфиётлар туфайли тиббиётга қанча янгилик киритилмасин, Сарвари Коинот Муҳаммаднинг (алайҳиссалом) бундан салкам ўн беш аср муқаддам умматларига қолдирган тавсиялари олдида бош эгаверади, ҳайратда қолаверади.

Ҳижратдан аввал Ясриб (Мадина) ва унинг атрофларида безгак касаллиги кўп учрар, минглаб одам шу туфайли ўлиб кетар ёки қаттиқ изтироб чекар эди. Расули акрам (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Мадинага келганларида атрофдаги ботқоқликларни кўриб, безгакнинг серсув ва ифлос жойларда тарқалишини айтганлар ва одамларга бош бўлиб, ўтгиз минг туп хурмо эктирганлар.

Абул Баракотнинг ёзишича: “Бир касаллик чиққан

жойда бўлсангиз, бошқа бирор ёққа кетманг, бошқа ерда касаллик тарқалса, у ерга сажат қилманг”, деб буюриб, илк бор “карантин” усулини Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) тавсия этганлар.

Барча касалликларда қатъий парҳезни буюриб, “Ҳамма даволарнинг боши будир”, деган ҳам Ҳазрати Расулulloҳ эдилар.

Абу Ҳаййоннинг “Ал-халис” китобида Расули акрамнинг кўз касалликлари ва томоқ оғриғига доир шундай тавсиялари ёзилган: “Замбуруғларни олинг, нам ва қоронғу ерда уч кун сақланг, улар могорлаб қолади. Сихга олиб қиздиринг. Совугач, шу могорни уч марта худди кўзга сурма сургандай суртинг ва томоққа боғлаб олинг”.

Кўзи оғриганларга Пайғамбаримиз доимо асал, хур-

мо ейишни тавсия этардилар. Бундан ташқари замбуруғ сувини ишлатишни айтганларки, кейинчалик бунинг пеницилин экани аниқланди.

Расулulloҳ иситмали касалликларда баданни совуқ сув билан намлатишни буюрардилар. Бу усулни ҳозир ҳам қўллаш мумкин.

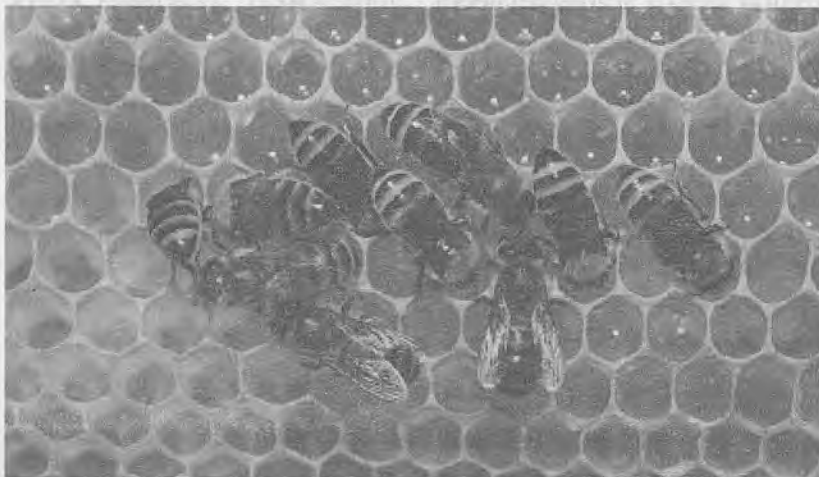
Заҳарланиш ҳолатларида дарров ошқозонни бўшатиб, қайт қилардилар ва елкаларининг уч жойидан қон олди-рардилар.

Сарвари Оламнинг (алайҳиссалом): “Агар инсонлар оз сув ичсалар, вужудларидаги сихат ва иштаҳани бир маромда ушлаган бўлар эдилар”, деган ҳадиси шарифларида ҳикмат катта.

Сил, йўталга чалинганларни ва балғам ташлаётганларни қир-адирга, чўпонлар ёнига жўнатиб, кўп сут ичишини тавсия этардилар. Ҳали микроб ва лаборатория кашф этилмаган жоҳилият даврида Расулulloҳнинг бу касалликка аниқ ташхис қўйиб даволашлари диққатга сазовор. Чунки бу ҳозирги кунда силни даволаш учун кенг қўлланилаётган “Senatorum” усули билан айнан ўхшашдир.

Аллоҳ берган умрни роҳат ва саломатликда яшаш учун Пайғамбаримиз қуйидагиларга албатта амал қилишимизни буюрганлар:

1. Доимо ҳалол-покиза овқатларни истеъмол этиш.
2. Таомни жуда иссиқ ҳам, жуда совуқ ҳам емаслик.
3. Узоқ чайнаб, шошилмай ейиш.
4. Овқатдан олдин ва кейин қўлларни ювиш.
5. Дастурхонга иштаҳали ҳолатдагина келиш, кўп таом емаслик.

6. Овқатланиш давомида кўп суюқлик ичмаслик.

7. Қишда кўпроқ ёғли, ёзда эса енгилроқ овқатлар ва кўкатларни тановул қилиш.

8. Хурмони кўп истеъмол этиш.

9. Узум, хурмо ва зайтун Аллоҳга шуқр этишимизда сихҳат ва қувват беради.

10. Чарчаган пайтлари ширинлик ейиш.

11. Синиқ идишдан фойдаланмаслик.

12. Дастурхон устида яхши кайфиятда бўлиш, ёлғиз овқатланмаслик.

13. Таомдан сўнг дуо ўқиб, Аллоҳга шуқр қилиш.

14. Ҳар ойда бир кун рўза тутиш, токи ички аъзолар дам олсин.

15. Асал еб туриш, у минг дардга даводир.

16. Сут ичиб, устидан балиқ емаслик, чунки бу қонни бузади.

Қуръони каримнинг ҳеч бир ҳукми замонавий илмга зид келмаганидек, Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) бу тавсиялари ҳам тиббиётнинг ўзгармас қонунлари каби яшаб, исбот топиб келаётгани сир эмас.

Аҳмад МУҲАММАД
тайёрлади.

Жамолиддин ишнинг кўзини билган қассоб бўлгани учун тезда бойиб кетди. Ҳаш-паш дегунча каттагина сармоя орттирди. Отасидан мустақил бўлиб, иш бошлаганига ҳам икки йил бўлди. Отаси Ҳошим ака рафиқаси вафот этганидан бери Бўстон кўчасидаги ҳовлида яшайди. Бир муддат томоғи яллиғланиб, кўрпа-тўшак қилиб ётди. Энди-энди оёққа турди.

Абдурасул УМАР

БОЗОР НАРХИ

Шу боис ҳали вужуди мадорсизликдан қалтирайди. У шошиб кирган набираси Сиддиқжондан ўғли Жамолиддиннинг эртанги бозор учун қўй сўяётганини эшитиб:

— Даданг хаста ётганимда бир марта келди, шу бўйи бадар қорасини кўрсатмади. Отамнинг аҳволлари қандайки, деб эсламайди ҳам. Тошбағир ўғил. Унга фақат пул бўлса бас... Ма, мановини олгин-да, бобомнинг шўрва ичгилари келаётган экан, деб дадангдан бир оз гўшт ола кел, — дея Сиддиқжоннинг кўлига тўр сумкани тутқазди.

Сиддиқжон гўшт олиб келганида Ҳошим ака ҳовлидаги сўрида ўтирарди.

— Ҳа, болам, келдингми? Даданг гўшт бериб юбордимми? — Ҳошим ака набираси қўлидаги тўр сумкани олди. — Даданг анча инсофга келиб

қолибди, ўғлим! Унча ёмон эмас, яхши гўшт берибди.

— Дадам: “Бу икки кило гўшт, kilosи шунчадан, бозор нархи”, дедилар, — дея Сиддиқжон ҳижолат бўлгандек ер остидан бобосига қаради.

— Нима, нима дединг? Яна бир такрорла-чи?

— “Килоси фалон сўмдан, бозор нархи”, дедилар, — дея такрорлади набира.

Ҳошим ака ўрнидан турар экан, боши айланиб, кўз олди қоронғулашгандай бўлди. Қўлидаги гўшт “тўп” этиб ерга тушди, тупроққа беланди. Шу топда унинг бутун вужуди қалт-қалт титрар эди. Юзи докадек оқариб кетган ота аламли пичирлади: “Бозор нархи эмиш!” Қара-я, унинг оғзидан чиққан гапни... у яна менинг ўз болам-а!”

Оппоқ соқоллари титради. Ҳайратдан ёқасини тутди. Беихтиёр ич-ичидан отилиб чиққан аламли, ҳасратли кўзёшлари тупроққа қоришиб ётган гўштга томчилай бошлади...

Уйғурчадан
Ҳабибуллоҳ ЗАЙНИДДИН
таржимаси

Гулноз БАДИРШОҲ қизи

Мол-дунё тўпласанг, дунёда қолар,
Оқил киши ғариб кўнглини олар.
Одоб, илм ўрган, фарзда бўл қоим,
Илм сенга жаннат сари йўл солар.

Ислом неъматини бошингга тож қил,
Қалбинг Аллоҳга бер, сажда — мерож қил.
Қабатуллоҳга гар ета олмасанг,
Етим бошин сила, ҳар жума ҳаж қил.

Буғдой бошоғига ўшар олимлар,
Ўқиб, уқиб ёлғиз Ҳаққа сиғинар.
Аллоҳдан қўрқмайди қалб эшиги берк,
Кўнгил кўзи сўқир бўлган золимлар.

Жаннат эшикларин бу дунёда оч,
Қайда ҳаё йўқдир, сен у жойдан қоч.
Бугун сарву санам ибосиз қолди,
Қорни тўқ, эти бут, аммо яланғоч.

Баъзилар намозга ҳали эрта дер,
Гўёки тақдирдан очадилар фол.
Ногаҳон келса гар ажал отлиғ шер,
На тилда нам қолар, на танда мажол.

Одамнинг қиймати бойликда эмас,
Бунда фарқсиз молнинг бору йўқлиги.
Аллоҳнинг наздида чин бойлик фақат
Кўнгил тозалиги, назар тўқлиги.

Пскент

Гулбаҳор ОРТИҚҲҲҲАЕВА

Биз қушларнинг қўшиғини эшитмаймиз,
Яшаш қийин. Ташвишимиз турнақатор.
Роҳат қилиб ухлашни-ку, рад этмаймиз,
Уйимиз бор, бошимизга ёғмайди қор.
Энди биздан дон сўрамас мусичалар,
Олақарга ҳайдаманг деб шафқат сўрар.
Пешайвонни ташлаб кетган қалдирғочлар,
Қалб кўкламда уларни ҳам ўйлаб кўрар.
Биз қушларнинг қўшиғини кўролмаймиз,
Товушларни кўрадиган кўзимиз йўқ.
Ё майналар бизни писанд қилмай кўйган,
Ё уларга айтадиган сўзимиз йўқ.

Ислом неъматини

Бойўғлилар тунги овни пойлаб турар,
Лочинлар ҳам гўё чўчиб парвоз қилар.
Қирғинлардан омон қолган қирғовуллар
Овлоқларда одамларга инсоф тилар...

Охирги кун

Уй бўм-бўш, хонада ҳеч ким йўқ.
Деразадан мўралайди тун.
Бир оз ўтиб ёнади чироқ.
Кўринар чол, қўлида тугун.
Чўккалайди дам олиш учун:
Хайрият-э, уйида, мана.
Кўча кезди дайдига ўхшаб.
Оёқлари толди росмана.
Ҳурмат қилди оппоқ соқолни,
Ҳайдовчининг ҳиммати ҳам шу.
Ё сездими ғариб аҳволин,
Йўл ҳақиға дуо олди у.
Юздан эмас, мингтадан битта
Мард чиқади гап пулдан кетса,
Оҳ, шундайлар қандай яшаркин,
Агар унинг ёшига етса.
Ранги ўчиб кетган дўпписин
Битмаган ишига ўхшатар.
Ўлмаган сабрли жонини
Охирги тишига ўхшатар.
Махсисини тортар одам йўқ,
Қариган қўлини муштлайди.
Кейин чол чопонга беркиниб
Санчиқли кўксини ушлайди...

“Вақт керак ярангни даволаш учун...”
Шундай деб кўнглимни алдаб тураман.
Бири кам дунёнинг бозорларида
Энг ноёб малҳамни излаб юраман.

Ҳайратда қолади мени кўрганлар,
Бундай камёб дори топилмас эмиш.
Ҳақиқатга ўхшаб ҳар недан қиммат,
Дунёнинг пулига сотилмас эмиш.

Тешик ҳамёнимда бир мири ҳам йўқ,
Учрадим бозорнинг даллоллариға.
Қимтиниб сўровдим нарху навосин,
Кулишди, ачиндим аҳволлариға.

Нафасим сиқилди, индамай кетдим,
Кетдиму қутулдим бир ботқоқ йўлдан.
Йигирма ёшимни қурбонлиқ қилиб,
Қанча имконимни чиқардим қўлдан.

бошингга тож қил

Неча бор айландим она еримни,
 Ҳоридим, юрагим юртига қайтдим.
 Қидира-қидира топган шеъримни
 Ярадор кўнглимнинг қабрида айтдим.

Тошкент

Абдулбосит ХОЛИҚ

Ҳаромнинг боши тоғ, туби қилдайн,
 Ҳаром йўлга қадам қўйма билмайин.
 Тавба қилгин тезроқ, жазо кун яқин
 Кун сайин, ой сайин, йил сайин...

Гап қувган балога йўлиқар дерлар,
 Гийбату маломат қилмагай эрлар.
 Фитначи эл бўлмас, ўсиб-унмас ҳеч,
 Мурдасидан ҳазар қилармиш ерлар.

Бу дунё безанган мисоли гулдай,
 Ҳақиқат кўзингга кўринар кулдай.
 Аллоҳдан сўрагин, адаштирмасин,
 Сенга толе қайда бу Тўғри Йўлдай!

Дерлар, зар қадрини заргар билади,
 Камтарин “зар” бўлсанг, сендан кулади.
 Ўқир ҳам эшитар, кўриб-билар, лек
 Дунё аҳли мол деб, зар деб ўлади.

Илоҳи, қисма чин бойлик — илмдан,
 Қалбимни тўсмагин зуҳду ҳилмдан.
 Тақво, ихлос ила муқаррам этгил,
 Хотиржамлик нурун балқит дилимдан.

Азалий, абадий подшоҳдир Ўзи,
 Бўл дейди, бўлади, синмайди сўзи.
 Бандани яратди, ризқ, неъмат берди,
 Бу ожиз қулининг ҳеч тўймас кўзи.

Эй Эгам, асрагил оғир қарзлардан,
 Ганимларнинг зулми, нохуш арзлардан.
 Мағлуб этма мени душманимга ҳеч,
 Имонимни омон сақла дарзлардан.

Пастдарғом

Мавжуда АБДУЛЛОҲ қизи

Ҳижронни севмаганлар
 ўйлаб топишган,
 Севгининг ҳар нафаси висол.
 Қандай ўлиши мумкин севган қалб.

Кафтим каттариб, кенгайиб кетяпти,
 Унга кўпроқ, оғирроқ ақча ташланг,
 Йўқса, кўтарилиб кетар у...

Нишон — мен, сен.
 Ҳаёт — милтиқ
 Ўлим билан ўқланган...

Ҳар қадамда сен қўйган тузоқ
 Оёғимни кучоқлаб ўпар.
 Маҳбубим, кўзимни кўр қилаёзди
 Оёғимдан томаётган нур.

Пошнаси паст туфлигим учун
 Бу тош кўча мени севади.
 Қадамимни қаттиқ ташламай
 Босганим-чун севади мени.
 У билмайди, оғримасин деб
 Тош кўнглига қараганимни.
 Манзилимни олислатсам-да,
 Уни эзмай, аяганимни...

Дийдор ўтми, дийдор оловми,
 Ундан сира бўлмасми ҳатлаб?
 Дийдор сувми, дийдор селми ё,
 Тўсиб бўлмас, бўлмайди бандлаб.
 Тупроқми у, сарғайган руҳда
 Яшил майса ўстирарми ёр?
 Нафас олиб бўлмасми ундан,
 Шунчалар пок ҳавоми дийдор...

Учрашмасми икки қорачиг,
 Яшаб бир-бирининг ёнида.
 Наҳот қолиб кетамиз энди
 Тўрт фасл ҳам муз довонида?

Тошкент

Миср ва Сурия Исломи оламида Қуръони карим қироатини энг яхши ва хуш савт билан ўқийдиган қорилар юртлари сифатида донғи чиққан. Айниқса, Абдулбосит Абдуссомад, Муҳаммад Сиддиқ Миншавий, Мустафо Исмоил, Али Банно каби Қуръон ҳофизларининг шухрати оламга кенг ёйилган. Улар орасида устоз қорилардан, Қуръони карим ҳофизи ва ҳомили Маҳмуд Халил Хусарий алоҳида ўрин тутади.

Машхур қори Маҳмуд Халил 1919 йили Миср қишлоқларидан бирида туғилган. Унинг отаси бўйра тайёрлаб сотарди. Бўйрани арабчада “хасир” дейишади. Шунинг учун у

У Қуръон ҳофизи бўлибгина қолмади. Тинимсиз изланишлар, чуқур тадқиқотлар эвазига Қуръони карим ҳомилига, яъни, Қуръонни ёддан ўқиш билан бирга маъноларини тушуниб, уни ҳаётга

ўша мамлакатлар мусулмонларининг Қуръон билан боғланишларини мустаҳкамлаш, Илоҳий каломни тиловат қилиш, ўрганиш ва амал қилишда, қорилар тайёрлаш ишларида уларга ҳолисона

ҚУРЪОН ФАНЛАРИ ДОКТОРИ

кейинчалик «Хусарий» таҳаллуси билан машхур бўлди. Маҳмуднинг болалик ва ёшлик йиллари отасига тирикчилик ишларига ёрдам бериш билан кечди. Орада Қуръони каримни ҳифз этишни бошлади ва ўн ёшидаёқ мураттаб қори бўлди. Ўша даврнинг машхур Қуръон ҳофизи Иброҳим Саломдан сабоқ олди. Тенгдошлари Мустафо Исмоил, Маҳмуд Али Баннолар билан мусобақалашиб Қуръонни ўрганиши, тадқиқ қилиши.

Қуръони каримни тажвид қоидаларига биноан комил қилиб, хуш савт билан тиловат қилиши Маҳмуд Халил Хусарийни бутун мамлакатга машхур қилиб юборди. У 1944 йили Миср радиоси ташкил этган қорилар танловида икки юз нафар қори ичида биринчи ўринни эгаллади ва жаҳоннинг энг кучли қориларидан бири эканини исботлади.

татбиқ этувчи, унга амал қилувчи кишига айланди. 1965 йили уни Миср Вақф ишлари вазирлигига Қуръони карим бўйича маслаҳатчи вазифасига тайинлашди. Кейинчалик муқаддас Қуръони мажид соҳасида илмий-тадқиқот ишлари учун унга “Қуръон фанлари доктори” деган унвон берилди.

Қуръон ҳомили илоҳий ваҳийнинг дахлсиз ва ўзгаришсиз асралишида катта қатъият ва фидокорлик кўрсатди. Исроилда Қуръони карим изоҳлари бузиб талқин қилинганида Маҳмуд Хусарий бу сохтакорликларни биринчи бўлиб кескин рад этди. Шундан кейин у Қуръонни тўлалигича тартил билан қироат қилиб, магнит тасмаларига ёздиришга қарор қилди ва бу вазифани ҳам биринчи бўлиб амалга оширди.

Машхур қори кўплаб Исломи ўлкаларига ташриф буюриб,

кўмаклашди. Жумладан, у 1970 йили Ўзбекистонга ҳам ташриф буюрган, Тошкент ва Самарқанд шаҳарларида бўлиб, Тошкентдаги «Тилла Шайх» жомеъ масжиди минбаридан юртдошларимизга хитоб қилган эди.

Маҳмуд Хусарий бундай хайрли амалларда кўп ғайрат ва шижоат кўрсатди. Унинг ана шу саъй-ҳаракатлари натижасида ғайримуслим ўлкалардаги бошқа дин вакилларининг Исломга киришлари сезиларли даражада кўпайди.

Қуръон ҳофизи ва ҳомили Маҳмуд Халил Хусарий 1970 йили Қувайтга кетаётиб, йўлда вафот этди. Унинг Аллоҳ каломини дунёга ёйиш соҳасидаги хайрли ишларини бугун Миср ва жаҳоннинг бошқа мамлакатларидаги юзлаб шогирдлари давом эттиришмоқда.

Закариё АҲМАД

АЁЛНИНГ САБРИ ВА ЖУРЪАТИ

Ҳаёли ва меҳнаткаш қиз Нодирахоннинг бахти ҳадеганда очилавермади. Илк марта совчилар келганида, аввал акангни уйлантирайлик, сен узатилиб кетсанг, уйда ёрдамчи қолмайди, дейишди.

Акаси уйлангач, кўп ўтмай, Аллоҳнинг иродаси экан, отаси, кейинроқ онаси қазо қилди. Энди марҳум ота-она бажаролмай кетган бурчнинг бир улушини ҳам Нодира елкасига олди. Укасини уйлантиришга кўмаклашди.

Орадан олти-етти йил ўтди. Тенгқурлари бир нечтадан фарзанд кўришди. Икки келинга “қайнона”, тўрт жиянга “буви” бўлиб қолган Нодира туғилган уйида ўзини ортиқчадай сизди ва Шаҳрихондаги холасиникига жўнаб кетди. У ерда бир кампирга кўмаклашиб юрди.

Шу орада поччаси чойхонадан гап топиб келди: кўшни маҳаллалик Иброҳим отанинг кампири ўтганига кўп йил бўлган эса-да, ўзига лойиқ турмуш ўртоғи топилмаётган эмиш...

Бу гапни эшитган холаси унга: “Сен ҳам чимилдиқ кўриб қолгин”, деб насиҳат қилди. Қиз бу никоҳга рози бўлди. Иброҳим отанинг ҳувиллаб қолган хонадонига у файз, барака олиб кирди. Эр-хотин бирга-бирга намоз ўқишди. Биргалашиб мол-ҳолга қарашди, томорқага уруғ қадаб, ҳосил йиғишди. Иброҳим отанинг фарзандлари, бу хонадонга келиб-ке-

тувчилар ҳам келиннинг муомаласидан, одобидан, холис хизматидан хурсанд бўлишар эди.

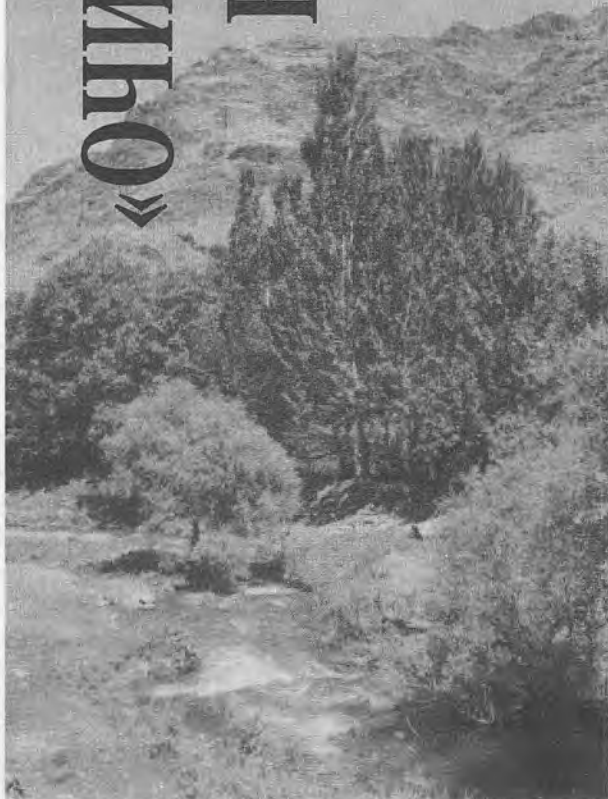
Аллоҳ уларни ўғил билан сийлади. У беш ёшга тўлганида тўй қилиб, элга дастурхон ёзишди. Орадан кўп ўтмай, Иброҳим ота касалга чалиниб, бандаликни бажо келтирди. Нодира дафн маросимларини ўтказиб, яна ўзининг ота шаҳри Марғилонга қайтди...

Бир куни бозорда болаликдан бери биладиган, арава тортиб юрган Турсун исмли танишини учратиб қолди. Унинг турмуш тарзидан хабар топди. Ота-онаси эрта ўлиб, ёш етим қолган Турсун ҳануз қўли калталик қилиб, уйланмаган экан.

Нодира бир яхшиликка журъат қилди. Йигитнинг бошлиғи, чойхоначи уста акага ниятини айтиб, Турсун билан ўзини никоҳлашларини сўради. Серфарзанд, қўли очиқ уста ака ҳам уни қувватлади. Аравакаш ходимининг соч-соқолини олдириб, ораста қилди. Бир сидра кийим-бош, гилам, кийим жавон, кўрпа-тўшак, яна аллақанча рўзгор буюмларини тахт қилиб берди. Ихчамгина ўтказилган тўйда келин-куёв ҳаққига қишлоқ одамлари хайрли дуолар қилишди.

**Тожи Муҳаммад
ТЎЛАН ўғли,**
Тошлоқ тумани

«ОЧИҚ ҚЎЛЛИ, КУШОДА ЮЗЛИ БЎЛҒИЛ»

Расулulloҳ (алайҳиссалом) марҳамат қилганлар: “Имонли бўлмасангиз, жаннатга кира олмайсиз. Бир-бирларингизни севмасангиз, имонли бўла олмайсиз”.

Меҳр Куёшдир. Куёш сўнса, олам зимистон. Меҳрсиз қалб қоронғу тортиши, тош янглиғ қотиши, яхлаши муқаррар.

Муҳаббат жомидан баҳра олган дийдор ошиғига на дарё лабига боришга эҳтиёж бор, на молга ҳирс. Муҳаббат боғи маърифат ганжига макон, кўнгил мулкининг сифатидир.

*Муҳаббат жомидан тобса киши баҳр,
На қилсун мулку молу, Мовароуннаҳр.
Кўнгил мулкига бир олий сифатдур
Муҳаббат боғи ганжи маърифатдур.*

Илоҳий маърифатдан баҳраманд кишининг кўнгли меҳру вафо кони. Шундан содиқ ёр топилса, унга жон нисор қилсанг, бўрк тиласа, бошни садақа этсанг арзийди. Аммо қора ниятли кишидан куш бўлиб қочиш керак. Бунинг сабаби куйидаги мисраларда ойдинлашади:

*Кишини кўнгликим бегона бўлса,
Эрур душман агар ҳамхона бўлса.
Муҳаббатсизки бўлди ҳар қою зот,
Агар фарзанди шириндур, эрур ёт.
Муҳаббат бўлмаса ҳар кимга, эй хайр,
Отанг бўлса эрур бегонаи ғайр.*

Шу сатрларни ўқиркансиз, дунёвий даъво-жанжаллар натижасида бегоналашган қариндошлар, судлашган ота-оналар, мол-мулк, мерос талашган фарзандлар кўз олдингизга келади. Айтсанг тилинг, айтмасанг дилинг куядиган бундай хунук ҳолларга бетараф қараб туриш инсофдан эмас. Уларни ислоҳ қилишга барчамиз масъулмиз. Ахлоқий тарбия билан доимий шуғулланишимиз лозим, амри маъруф ва наҳйи мункар қилинмаса, сарҳисоб кунда жавоби оғир.

Залолатда юрганлар ҳидоят йўлига қадам қўйган жойда ухувват, меҳр-оқибат қарор топади, ётлашишга, ёвлашишга ўрин қолмайди. Кишилар мурувватли, сучук тилли бўлишади. Сўфи Оллоёр дейдилар:

*Очиқ қўлли, кушода юзли бўлғил,
Мурувватлик, мулойим сўзли бўлғил.
Бу хислатлар мувофиқ бўлса санда,
Умид улким Худойим деса банда.*

Мурувватнинг савобини зиёда қиладиган омил очиқ чеҳра, ширин сўздир. Мазкур тасвир ҳазрати Навоийнинг “Кулар юз била ато – саҳо устида саҳо” мисрасига ҳамоҳанг. Мулойимлик, сучук тиллиликнинг хосияти тавсифи давом этади.

*Мусулмон ўғлида бўлса сучук тил,
Олиб келса бўлур бир қил била фил.*

Шарҳга ҳожат йўқ. Мулойимлик бир қил ила филни етаклашга имкон берса, йўғон эшилган арқону занжирлар не ҳожат?

Мўмин мўминга биродарлир. Бир-бирига меҳрибон бўлиш ва яхшилик қилиш — биродарлик бурчи. Дўстни кўрганда гулдек очил, уни жондин ортиқ сев, эъозла — Сўфи Оллоёр даъвати бу:

*Очилгайсан они кўрганда гулдек,
Тавозуь айла хизматкор қулдек.
Тут ул дўстингга сут устига қаймоқ,
Азиз жонингча кўргил, балки беҳроқ.*

Нонининг ярмини очга берувчи, дўстлар учун бағри ҳам, дастурхон ҳам очиқ, қаноат-пеша шукрли кишиларни кўриб, ҳимматига таҳсин айтгингиз келади. Балки мана бу сатрлар ана шу таҳлит инсонлар ҳақидадир:

*Карамлик бандаси гар бўлса чўлда,
Ичар ер бўлмаса бир зарра қўлда.
Қўпиб ўлтирғали қолмай мажоли,
Ҳалокат палласига етса ҳоли,
Агар кўз ёшича сув тобса анда
Қилур ярмини эҳсон яхши банда.*

Ҳадиси шариф мазмунига кўра, бир кишилик таом икки кишига етади, икки кишилик овқат тўрт кишига, тўрт кишилиги эса саккиз кишига кифоя қилади. Бунга амал қилган бандда заҳмат чекиб топилган оз луқмани ҳам ёлғиз емайди.

*Карамлик бандаси ёлғиз еган ош,
Билур хок оғзида, балки билур тош.
Ики ҳамдил еса луқмаи нондин,
Сучук билгин асалдин, балки жондин.*

Битта қулча, бир дона хурмо, бир оғиз ширин сўз ҳам эҳсондир.

*Агар эҳсон этар бўлсанг, эшит ҳарф,
Ани ҳам ўз жойига қилмоқ керак сарф.*

Энг муҳими шу. Савобпеша мулкдорлар, тадбиркорлар, фермерлар мактаб, шифохона, маданий-маиший хизмат, жисмоний тарбия шаҳобчаларини бунёд этишга, ободончилик ишларига ҳисса қўшаётганликлари, меҳрибонлик уйларига, ногиронларга, кексаларга моддий ёрдамларини мамнунлик билан қайд қилиш мумкин.

Вақти келди, иқтисодий замини мустаҳкамланган, тегишли имкониятларга эга бўлган, лекин қўллари очилмаётган бойларни ҳиммат кўрсатишга даъват этсак, кўнгул изҳори ва истагини тўғри тушунарлар, деган умиддамиз. Шояд, улар зиммаларида камбағал-фақирларнинг ҳақлари борлигини, ушр, закот чиқариш, барақа манбаи, садақа радди бало эканини англаб етсалар.

Закотсиз, хайр-эҳсонсиз молпарастларнинг аянчли қисматини тасвирлар экан, Сўфи Оллоёр Қорунни тўплаган беҳисоб моли билан бирга ер ютганини мисол келтиради, ғариб-фақир хор тутиш динимизга ёт одат эканини таъкидлаб, гофил кимсаларни бу ботил феълдан қайтаради.

*Фақирни билма кам дунё элидин,
Ҳадиси келди Пайғамбар тилидан.
Агар дунёси йўқдин бўлса эр хор,
Муҳаммадга Билол бўлмас эди ёр.*

Меҳр-муҳаббат деганда фақат моддий ёрдам кўзда тутилмайди, албатта. Маърифат йўлига бошлаш, яхшиликка даъват этиш, адашган кимсани тўғри йўлга солиш ҳам меҳрибонликдир.

*Худонинг буйруғидан тойса ногоҳ,
Биродарлик ўшалдур, қилсанг огоҳ.
Биродар жисмига жондек югурсанг,
Талаттуф бирла ул йўлдин ўгурсанг —
Буларнинг барчасидур меҳрибонлиғ,
Тараҳҳумдир анга, эрмас ёмонлиғ.*

Шундан кейинги мисраларда тавсия қилинади. Лутф қўлини узатсанг ҳам, ёмонликдан қайтмаса ва тез йўлига юрмаса, бундай кишини аҳволини Худога сол, ҳидоят тилаб ҳаққиға дуо қилиш билан машғул бўл. Зеро, ноумид бўлмай осийни тавбага чорлаши билан мўмин ўз биродари олдидаги қарзини узган бўлади.

*Дилу жон ила тавба қилсанг, эй ёр,
Магар афе айлагай доноий асрор.
Ҳавони наст этар ашқнинг нуҷуми,
Кавокибдир шаётиннинг ружуми.*

Маърифат тилаб кўздан тўкилган ёш томчилари кавокибга, яъни, юлдузларга ўхшатилади. Бу чиройли ташбиҳда мантиқ бор, зотан, юлдузлар шайтони лаинга отилгувчи тошлардир. Холис кўзёши тавбага келган инсоннинг вужудидан шайтонни даф қилса, не ажаб. Меҳр-мурувват ҳақида гапирар эканмиз, дунёда рўй бераётган мудҳиш ҳодисалардан кўз юма олмаймиз. Инсонлар орасидаги кин-адоват, хунрезликлар тўхтамаётир, отишмалар, портлашлардан заминларзада. Ҳайқиргинг келади. Кураи замин учун масъулият сенинг зиммангда, одамзод! “Тўғри йўлда бўлингиз!” деган илоҳий амрга итоат фарз. Бу йўл ҳидоят топганларнинг йўли, адолат ва омонлик йўли, меҳр-муҳаббат йўлидир.

*Муҳаббат аҳлини жўёни бўлғил,
Ушалким учради, қурбони бўлғил.
Агар бегонанинг доғи бўлса,
Анга сарф эт кўзингни ёғи бўлса.
Агар бўлсун десанг энгил оғирлар,
Чиқиб бир ёна тоб бирён бағирлар.*

Сўфи Оллоёрнинг бу сўзлари инсонийлик сабоқлари, муҳаббатга йўғрилган ўғитлардир. Башар насли бир-бирига бегона эмас, бас, барчага яхшиликни, рушду ҳидоятни раво кўриш ўзаро меҳр-мурувват — вожиб. Ўзгалар жароҳатини кўзининг ёғини суртиб даволаш, бирён бағирларнинг дардига дармон бўлиш учун муҳаббатга тўлган қалб керак. Аллоҳ таоло барчамизга шундай саховатли қалб берсин.

Фозил ЗОҲИД

Муҳаммад СОЛИҲ МУНАЖЖИД

*Инсонлар энгил санайдиган,
аммо сақланишлари вожиб бўлган*

ҲАРОМ НАРСАЛАР

Мунофиқ ва фосиқ кишилар билан бирга ўтириш

Фосиқ ва фожирлар билан, хусусан, шариатни ҳақорат қилиб, Аллоҳнинг дини ва дўстларини масхараловчи кимсалар билан ўтириш мўмин ақидасига путур етказадиган ҳаром амаллардандир. Аллоҳ таоло бундай амр қилади: **“Қачон бизнинг оятларимизни (масҳара қилишга) киришадиган кимсаларни кўрсангиз, то бошқа гапга киришгунларига қадар улардан юз ўтиринг! Энди агар шайтон ёдингиздан чиқарса, эслаганингиздан сўнг бу золим қавм билан бирга ўтирманг”** (Анъом, 68, мазмуни). Уларни тўғри йўлга чақириш, бузуқ фикрларини тўғрилаш мақсадидагина улар билан ўтириш мумкин ҳолос. Аммо уларнинг сўзларига рози бўлиб, жим ўтириш мумкин эмас.

Аллоҳ таоло шундай марҳамат қилади: **“Агар Сизлар улардан рози бўлсангизлар ҳам, Аллоҳ бу фосиқ қавмдан ҳеч рози бўлмайди”** (Тавба, 96, мазмуни).

Намозни шошилиб ўқиш

Гуноҳи энг оғир ўғрилиқ намоздан ўғирлашдир. Пайғамбар (алайҳиссалом) бундай деганлар: **“Ўғриларнинг энг ёмони намозидан ўғирлайдиган кишидир”**. Саҳобалар: **“Ё Расулуллоҳ,**

намозидан қандай ўғирлайди?” деб сўрашди. Расулуллоҳ айтдилар: **“Руку ва саждаларни мукамал қилмайди”** (Аҳмад ривояти).

Кўп намозхонлар руку ва саждани тўқис адо этмайдилар, қавма (рукудан қадни ростлаш)ни ва жалса (икки сажда орасида ўтириш)ни миқдоридан қилмайдилар. Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) айтганлар: **“Руку ва саждада белига ором бермаган кишининг намози қабул бўлмайди”** (Абу Довуд ривояти).

Намозда руку, сажда, қавма ва жалсани вожиб бўлган миқдорда қилмаган киши азобга лойиқ бўлиб қолади. Абу Абдуллоҳ Ашъарий айтдилар: **“Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) асҳоб билан намоз ўқиб бўлиб, ўтирганларида, бир киши кириб намоз ўқий бошлади ва руку, саждаларни худди (товуқ) дон чўқиганидек тез-тез қилди. Шунда Расулуллоҳ: “Мана буни кўряпсизми? Ким мана шу ҳолатда — намозини худди қарға дон чўқиётганидек ўқиб ўлса, Муҳаммаднинг миллатидан бўлмайди. Худди дон чўқиганидай руку ва сажда қилган киши бир ё икки хурмо еган қорни оч кишига ўхшайди. Бу уни нимадан ҳалос қила олади?”**

Зайд ибн Ваҳб ривоят қилади: Ҳузайфа (розийаллоҳу анҳу) руку ва саждани мукамал қилмаётган кишини кўриб унга деди: **“Сен намоз ўқимадинг, агар шу ҳолда ўлсанг, Муҳаммаднинг динида бўлмайсан?”**

Намозда бирор нарсани ўйнаш ва кўп ҳаракат қилиш

Аллоҳ таоло амр қилади: **“Ва Аллоҳ учун бўйинсунган ҳолда туришлар”** (Бақара, 238, мазмуни). Мўминлар бу амрга итоат этсалар, нажот топишлари муқаррар. Бу нарса Мўминлар сурасининг дастлабки оятларида баён этилган: **“Дарҳақиқат, мўминлар нажот топдилар. Улар намозларида (қўркуув ва умид билан) бўйин эгувчи кишилардир”**.

Расулуллоҳдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) саждада тупроқни текислаш ҳақида

сўрашганида: “Намоз ўқиётганингда тупроқларни сурма, агар иложи бўлмаса, фақат бир марта майда тошларни текисла”, деб намозда ёт ишларни қилишдан қайтарганлар. Зеро, кетма-кет ҳар хил ҳаракат қилиш (амали касир) намозни бузади. Таассуфки, бу масалага бепарво намозхонлар ҳам кўп. Уларнинг баъзилари намозда соатига қарайди, баъзилари кийимларини тўғрилайди, баъзилари бурун ва қулоғини қашилайди, яна бирлари ўннга, чапга ва осмонга қарайди. Намоз ўқишдан мақсад Аллоҳ таолога қулликнинг изҳори экан, уни шунга муносиб ҳолда ўқиш лозим.

Имомга эргашган кишининг имомдан олдин ўтиб кетиши

Айрим намозхонлар қасддан ёки эътиборсизликдан имомдан олдин руку ва саждага бориб, имомдан олдин бош кўтарди. Жамоат намози руҳига зид бу ҳол ҳақида Расуллуллоҳ шундай деганлар: “Имомдан олдин бошини кўтарадиган киши бошини Аллоҳ таоло эшакнинг бошига айлантириб қўйишидан кўрқмайдами?!” (*Имом Муслим ривояти*). Намозга, агар жамоат намозни бошлаган бўлса ҳам, шошмасдан, хотиржам ва виқор билан бориш буюрилган. Шундай бўлгач, намозда асло шошиш ярамайди. Фақиҳларимиз иқтидо масаласида гўзал меъёрни зикр қилиб, шундай дейишган: “Имомга иқтидо қилган киши, имом такбирни айтиб бўлганидан сўнггина ҳаракатга киришмоғи лозим бўлади”. Яъни, имом “Аллоҳу акбар” калимасидаги “р” товушини айтгач, унга эргашганлар такбир айтадилар. Ундан олдин ҳам айтмайдилар ва бундан кечиктирмайдилар ҳам. Мана шу асосдир.

Саҳобалар имомдан олдин ўтиб кетмасликка ниҳоятда қаттиқ эътибор берар эдилар. Барро ибн Озиб бундай деганлар: “Саҳобалар Пайгамбаримизнинг ортларида намоз ўқиётганида, рукудан бош кўтаришгач, Расуллуллоҳ пешоналарини ерга қўймагунларича уларнинг бирорталари сажда қилиш учун ҳаракат бошламасди. Расуллуллоҳнинг пешоналари ерга теканидан сўнггина улар саждага эгилар эдилар” (*Муслим ривояти*).

Ўз навбатида, имом ҳам такбирларни суннатга мувофиқ айтиши лозим. Яъни, такбирларни ҳаракатларига мувофиқ ва уйғун айтиши — такбирни ҳаракатни бошлаши билан бошлаб, ҳаракатини тугатиши билан тугатиши керак.

Аввал “Аллоҳу акбар” деб, сўнг рукуга энгашиш ё тик туриб “Аллоҳу акбар” деб, кейин

саждага кетиш суннатга хилофдир. Имом суннатга амал қилса, унга иқтидо қилганлар ҳам жамоат намози талабларини албатта бажарадилар. Бу билан жамоат намози тўқис бўлади.

Саримсоқ, пиёз ва шу каби ҳиди ёқимсиз нарсаларни ёб масжидга келиш

Жобирдан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилинади: «Расуллуллоҳ айтдилар: “Ким пиёз ёки саримсоқ еса, биздан узоқлашсин”, ёки: “Масжидимиздан узоқлашсин, уйда ўтирсин”, дедилар (*Имом Бухорий ривояти*). Имом Муслим бундай ривоят қиладилар: “Саримсоқ, пиёз ва ёқимсиз ҳидли кўкат еган киши масжидимизга яқинлашмасин, чунки фаришталар одам бола-си озорланадиган нарсдан озорланади”.

Умар ибн Хаттоб жума кунги хутбаларининг бирида бундай дедилар: “Эй инсонлар! Сизлар ёқимсиз пиёз ва саримсоқни ейсизлар. Расуллуллоҳ пиёз ва саримсоқ ҳиди келган кишини масжиддан чиқаришни буюрганларини кўрганман. Агар ким уларни ейдиган бўлса, пишириб есин” (*Имом Муслим ривояти*).

Қўлтиқ ё пайпоқлардан бадбуй ҳидни анқитиб масжидга киришнинг ҳукми ҳам пиёз ва саримсоқ ёб масжидга кириш ҳукми кабилар. Сигарет ва нос чекиш ҳаромдир. Уларнинг қўланса ҳиди фаришта ва покиза инсонларга озор беради, чекувчининг танасини жирканч ҳид манбаига айлантиради.

(Давоми кегуси сонда)

Қамолитдин ИНОЯТУЛЛОҲ
таржимаси

ЧИНИҚИШДА ҲИКМАТ КЎП

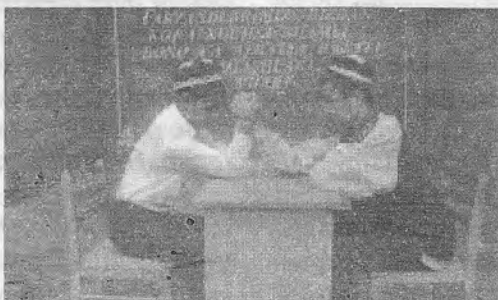

Пайғамбаримиз (соллаллоху алайҳи ва саллам) ҳадиси шарифларида саломатлик инсон учун жуда улуғ бир неъмат эканини, унинг қадрига етиш кераклигини алоҳида таъкидлаганлар. Фарзандларни отда юриш, ўқ-ёй отиш каби, жисмоният ва руҳият учун ниҳоятда фойдали машғулотларга қизиқтиришни буюрганлар. Дарҳақиқат, чиниқишда ҳикмат кўп. Тобланиш билан нимжон танамиз кучга киради, бардошли бўлади. Ибодатларимизни осон, амалларимизни гўзал адо этамиз. Шу боисдан ҳам “Сиҳат-саломатлик йили”да мамлакатимизда ёшларни чиниқтиришга эътибор кучайтирилди. Яқинда Тошкент Ислом университетида «Барка-

мол авлод» давлат дастури бўйича Ислом университети ва бошқа диний таълим муассасалари талабалари ўртасидаги ўтган финал беллашувлари бу борадаги ишларнинг бир кўриги бўлди. Кескин беллашувлар натижасига кўра,

вазнда, “Хожа Бухорий” мадрасаси талабаси Мансур Кароматов (73 кг. вазнда), 73 килодан оғир вазнда “Кўкалдош” мадрасасидан Абдуллоҳ Мингниёзов; билаклар зўрлиги бўйича Тошкент Ислом университети талабаси Шермуҳаммад Тоштемиров (70 кг. вазнда), “Кўкалдош” мадрасаси талабаси Саид Избосаров (70 килодан оғир вазнда); шоҳмотда Тошкент Ислом университети талабаси Туроб Шералиевлар биринчи ўринни қўлга киритдилар. Умум-жамоа ҳисобида эса “II Тошкент Ислом университети” жамоаси энг юқори ўринни эгаллади.

Азамат ЗАРИФ

стол тенниси бўйича Тошкент Ислом университети талабаси Жаҳонгир Жўраев, миллий кураш бўйича “Хожа Бухорий” мадрасаси талабаси Умар Очилов (60 кг. вазнда), “Мир Араб” мадрасаси талабаси Улугбек Жиянов (66 кг.

* * *

Касаллик олти сабаб билан: жуда кўп суюқлик ичиш, тартибсиз овқатланиш, кундузи ухлаб, тунда ухламаслик, сийдикнинг тўхтаб қолиши ва ич юришмаслигидан пайдо бўлади.

Ҳинд ҳикмати

* * *

Эҳтиёж бўлмаса ҳам (қилинган) дори-дармон касалликдир, малҳам ҳожат бўлганидагина (Аллоҳ изни билан) шифо беради.

Абу Бакр ал-Хоразмий

* * *

Билимни эгаллаш учун меҳнат қилиш, баданни дангасаликдан қутқариш фойдалидир. Чунки дангасалик, ишёқмаслик баданнинг бузилишига, касалланишига сабаб бўлади.

Кайковус

* * *

Биз уч тарафмиз: мен — табиб, сен — бемор, у — касаллик. Агар сен мен тарафга ўтиб олсанг, у енгилади. Агар у та-

рафга ўтиб олсанг, иккалангни енгитим қийин.

* * *

Жисмоний машқлар билан доимо мўътадил шуғулланиб борган киши ҳеч қандай давога муҳтож бўлмайди.

Абу Али ибн Сино

* * *

Тўқ қоринга овқат ейдиган одам тиши билан ўзига-ўзи гўр қазийди.

Турк мақоли